

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **105**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

10

LISTOPAD
2013

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@hps.hr
http://www.hps.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@hps.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotičeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@hps.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Faruk Islamović
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka

je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje se uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://www.hps.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi za zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

420 Čopov steber
u triglavskoj stijeni

427 Uspon na Eiger

432 Kako je prije 80 godina
počelo istraživanje Veternice

438 HPD »Japetić«
u Samoboru 1946.

Sadržaj

Članci

- 420 Čopov steber u triglavskoj stijeni
Krešimir Milas
- 424 U dobrom društvu u austrijskim
okolicama
Gordana Blažević
- 427 Uspon na Eiger
Tea Čalogović
- 432 Kako je prije 80 godina počelo
istraživanje špilje Veternice
Vlado Božić
- 438 HPD »Japetić« u Samoboru 1946.
Zdenko Kristijan
- 442 Mislio sam da poznajem Velebit
Zvonko Trdić
- 445 Mistika Velebita
Štefanija Dimač
- 450 Sutra je novi dan
Klara Jasna Žagar
- 452 Planinarstvo bez planine
Željko Poljak

Info

- 454 Plešivica u Samoborskom gorju (779 m)
- 456 Istarski planinarski put (IPP)
- 456 Planinarsko sklonište »Crnopac«
- 457 Začasni članovi Hrvatskoga
planinarskog društva
- 457 www.pdotpatija.hr
- 457 Vremeplov

Rubrike

- 458 **In memoriam:** Juraj Posarić
- 460 **Nova izdanja:** Zdenko Kristijan i
suradnici: 90 godina HPD Japetić 1923.
- 2013., Velebit arhitektonski

Tema broja

Podvizi hrvatskih alpinista u Sloveniji, Austriji i Švicarskoj

Naslovnica

Planinarska kuća »Pod Svetim Juirom« i vrh Sveti Jure na Biokovu, foto: Alan Čaplar

- 462 **Speleologija:** Jamski sustav Lukina jama - Trojama dubok je 1431 metar, Speleološka ekspedicija »Srednji Velebit 2013«
- 463 **Sportsko penjanje:** Hrvatski uspjeh na Svjetskom juniorskom prvenstvu u Kanadi
- 463 **Vijesti:** 38. Slet planinara Slavonije, 90. obljetnica »Japetića«, Jubilarna akcija »Kretanje - zdravlje« na Ivanšćici, Peti pohod po PP-u Velebno, Autori planinarskih putova, Planinarska kestenijada na Hrastovičkoj gori
- 466 **Kalendar akcija**

Čopov steber u triglavskoj stijeni

Krešimir Milas, Zagreb

Svaka velika stijena ima svoj veliki klasični smjer. Obično su to iznimni usponi opisani brojnim superlativima i s povijesnim značajem. Tako Špič ima svoj Direktni, Travnik Pehar, a u Steni je ugled najpoznatijeg i najpoželjnijeg smjera dobio Čopov steber.« Tako Tine Mihelič, poznati slovenski alpinist i autor brojnih vodiča, počinje opis Čopovog stebra u vodiču »Slovenske stene«. Budući da sam godinama sanjao o penjanju legendarnog smjera, Miheličev opis i skicu znao sam napamet, a pri svakom posjetu Vratima pogled mi je uvijek bio usmjeren prema poznatom stupu u triglavskoj stijeni.

S vremenom i skupljenim iskustvom došao je i taj dan – dan kada ću vidjeti čuveni Steber izbliza i okušati se u njemu.

Zbog kasnog smo polaska stigli smo u dolinu Vrata tek u 23 sata. Pod naglavnim svjetiljkama trpali smo u sebe kasnu večeru i istovremeno slagali opremu koju ćemo nositi u smjer. Ubrzo smo otkrili

prvi problem: Rene je zaboravio kladivo. Imamo samo jedno, a to znači da zabijene klinove ostavljamo jer drugi penjač nema kladivo da ih izbije, a klinova imamo pet. Loša vijest kada te čeka kilometar stijene i najpoznatiji smjer u Sloveniji.

Premda se još nismo maknuli od auta, već se osjeća mir koji donosi planina. Ti posljednji trenutci prije spavanja uvijek su poseban doživljaj u dolini Vrata. Prije nekoliko sati bili smo u vrućem i užurbanom gradu, a sada udišemo svjež zrak u potpunoj tišini i gledamo snježna polja u triglavskoj stijeni, obasjana mjesečnom. Osjećam kako mi se tijelo i glava pune dobro poznatim, ali neobjašnjivim mirom po koji se uvijek vraćam u brda. Opuštanje remeti samo pomisao da nas čeka jako kratak san.

Ubrzo u istom vidiku uživamo iz vreća za spavanje i tonemo u san. Budi nas jaka grmljavina i za nekoliko minuta pljusak nas tjera s parkirališta. Karimate

Rene pod Čopovim stebrom, najpoznatijim slovenskim alpinističkim smjerom

smo na brzinu gurnuli ispod auta i raspoređujemo se po unutrašnjosti. Roman i Rene na prednjim su sjedalima, a meni otraga društvo pravi golema Romanova frigo-torba.

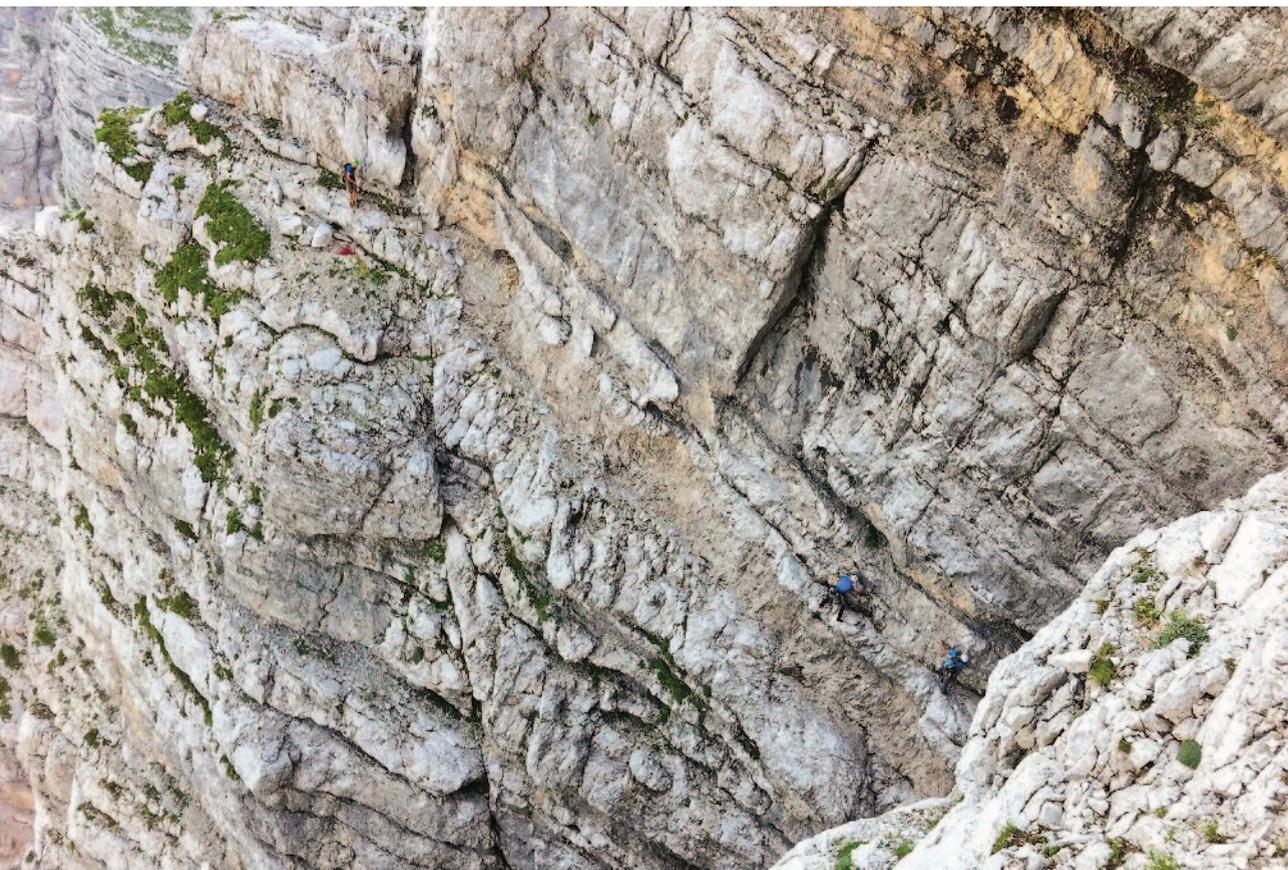
U zagušljivom i vlažnom autu ne uspijevam odspavati ni minutu pa odgađamo polazak za sat vremena. Znao sam da ću zijevati na sidrištima i da će mi se spavati. To je loše jer se danak plaća slabijom usredotočenošću. Kao da smjer sam po sebi nije dovoljno težak, još moram i glavinjati!

Nakon gotovo dva sata poznatog pristupa uspinjemo se prvim skokovima Skalaškog smjera, kojim ćemo nakon 600 metara doći do našega pravog cilja –

Čopa! Lagan teren ocjene do III penjemo nenavezani, a kršljiva stijena zahtijeva veliku pozornost. Malo šoder, malo trava – tipična »trojka« u Julijskim Alpama. Navezujemo se na sidrištu ispod prvog rastežaja ocjene IV+. Strma stijena i mali oprimci. Konačno konkretno penjanje! Na sljedećem sidrištu susrećem prijatelja Domena, kojeg sam prije tri godine upoznao u stijeni Mont Blanc du Tacula. Kratko razgovaramo dok osiguravam Renea koji penje sljedeći rastežaj, ocjene V. Imam stotinu pitanja za Domena, ali nisko smo u stijeni i nije mjesto za razgovor. Naše je uže dugačko 75 m pa u tri rastežaja prelazimo teškoće Skalaške i

Penjači u
prečnici iz
Čopovog stebra

»Svaka velika stijena ima svoj veliki klasični smjer. Obično su to iznimni usponi opisani brojnim superlativima i s povijesnim značajem. Tako Špik ima svoj Direktni, Travnik Pehar, a u Steni je ugled najpoznatijeg i najpoželjnijeg smjera dobio Čopov steber.« (Tine Mihelič)

Ulaz u smjer
vidljiv iz vršnog
djela smjera

stižemo na sidrište gdje ćemo po laganom terenu nastaviti nenavezani.

Taman počinjem razvezivati čvor na pojasu kad se niotkuda začuje užasno jaka i grozna buka. Kratko smo se pogledali i prije nego što smo uspjeli jedan drugog pitati što je to, naše zbunjene poglede omeo je prvi udarac kamena iz kamene lavine. Stisnuli smo se uza stijenu, a kiša kamenja veličine jajeta padala je po nama. Pokušavali smo se cijeli sakriti pod malene kacige i čekali da nas pogodi nešto veliko. Nakon nekoliko predugačkih sekundi stanje se smirilo. Jedine posljedice bile su jedan razrezani prst i pomalo drhtav glas. Rekao sam samo: »Ajmo se izgubiti odavde.« Krenuli smo u lakši teren prema Gorenjskom turncu.

Gorenjski turnc jedan je od glavnih orijentira u triglavskoj stijeni. Ugodna zaravan odlično je mjesto za predah, ali i mjesto na kojem se treba odlučiti hoćemo li krenuti u Čopov steber ili izaći preko

Gorenjskog smjera, koji je mnogo lakši i jednostavniji. Činjenica da imamo samo jedno kladivo i da smo protekle noć spavali ukupno pola sata nije nas pokolebala.

Skupljajući podatke o Čopovom stebru, nekoliko sam puta dugo gledao u sliku priječnice koja vodi u njegovo podnožje. Po dugačkoj priječnici kroz amfiteatar prolaz pružaju nagnute police pokrivene sipkim kamenjem. One na suprotnoj strani izgledale su posebno opasno; uske, nagnute, s naslaganim sitnim kamenjem koje neopreznom alpinistu jamči pad. Koliko su mi se po glavi motale glavne težine Čopa koje nas čekaju govori činjenica da zloglasnu priječnicu nisam ni osjetio, a 75 metara užeta omogućilo nam je da je prijedemo u jednom rastežaju. Dalje penjemo po četvorkama do karakteristične blatnjave udubine od koje imamo još jedan kratak rastežaj po neobično kršljivoj stijeni koja svako malo ipak ponudi čvrsto hvatište. Na malom sidrištu nema mjesta za

dvojicu i dok ja stojim Rene visi na klinovima i preuzima opremu, a ispod njega je dubina od 800 metara. To su ta čuvena sidrišta u Čopovom stebru. Pri vrhu kilometarske stijene pruža se vidik točno na mjesto na kojem smo ušli u smjer.

Prevjes iznad nas početak je pravih težina. Dva prevjesna rastežaja puna klinova ključ su Čopovog stebra. Prvi rastežaj prelazi Rene. Uspješno se bori s prevjesnom i kršljivom stijenom, ali ne pomišlja na slobodno penjanje i koristi klinove za napredovanje. Ubrzo smo opet zajedno na sidrištu, gdje mi kaže da je dobra vijest što iz mog rastežaja raste cvijeće. Cvjetni prevjes zadao mi je mnogo briga. Kad sam prelazio iz stremena u slobodno penjanje izgubio sam snagu i doživio kratak pad koji ne bi bio ništa posebno da se klin nije napola izvukao. Visjeti na pola zabijenoga klina nikad nije zabavno pa sam brzo skupio snagu za nastavak.

Penjanje uz korištenje stremena u prevjesnom dijelom Čopovog stebra

U sljedećih nekoliko rastežaja nalazim se u Čopovoj priječnici. Mokra i izlizana stijena, zatvorena prevjesom ocjene VI- osigurana je klinovima koji vire iz blatnjavih pukotina. Srećom, nije dugačka i brzo sam pod »stolom na koji je prava umjetnost popeti se« – kako kaže Mihelič u svom opisu. Mala polica pola metra iznad zatvorena je glatkim trbušastim prevjesom, a ispod nje je vertikalna i glatka stijena bez stopinki. Ništa za ruke, ništa za noge! Jedino što mi pada na pamet jest da potrbuške pužem po polici ispod prevjesa dok ne dobijem priliku uspraviti se. Teško da bi se to moglo nazvati estetskim penjanjem. Ukopčam se u klinove s osmijehom jer ovo je kraj težinama. Još dvadesetak metara petice i opet nenavezani penjemo po vršnom dijelu Gorenjskog smjera do ruba stijene.

Dogovoren kratak odmor pretvara se u 45 minuta ležanja na travi. Pošteno smo umorni, a čekaju nas još barem tri sata spuštanja Bambergovim putom. Alpinisti su zaista na vrhu tek na pola puta. Ta tri sata čine se kao još jedan smjer. Dobra je okolnost to što više nema zabrinutosti i nepoznanica kao na pristupu, samo bol u stopalima, od penjačica, i sladak osjećaj da je petnaestogodišnji san dosanj. Nekako je lakše hodati sa Čopovim stebrom ispod pojasa!

U dobrom društvu u austrijskim okomicama

Ženski alpinistički logor u NP Gesäuse

Gordana Blažević u stijeni Silberglanza

Gordana Blažević, Zagreb

Ljetos sam imala sreću pridružiti se alpinističkom logoru organiziranom u austrijskom Nacionalnom parku Gesäuse od 5. do 8. rujna. Cilj je takvoga alpinističkog događaja da radi edukacije i motivacije iskusnije alpinistice penju s alpinisticama pripravnicama. Iz Planinske zveze Slovenije sudjelovale su poznate alpinistice Monika Kambič, Nastja Davidova, Mira Zorič, Miranda Ortar, Maja Lobnik, Maja Duh i Maria Jeraj.

Prije dolaska u NP Gesäuse posjetile smo dolinu Maltatal u središnjem dijelu Istočnih Alpa. Željele smo penjati u granitnim stijenama

pa smo to odlučile i ostvariti! Taj smo dan penjale »Silberglanz« (5a, dužine 200 m) u sektoru Große Seeplatten.

Nakon toga nastavljamo vožnju kroz pitoreskne gradiće austrijskih Alpa prema NP-u Gesäuse. Na odredište stižemo u četvrtak u večernjim satima te se smještamo u kamp Forstgarten, koji je bio baza sva tri dana logora.

Slovenske alpinistice stigle su malo prije nas te podignule šatore i isplanirale smjerove za sutra. Prema njihovoj smo preporuci i mi izabrale sektor Kleiner Ödstein (2163 m) – Südwand, smjer »Gummikiller« (4+, dužine 640 m). Riječ je o prekrasnom penjanju po kompaktnim pločama i izraženim »radijatorima«. Auto ostavljamo nedaleko od mjestača Johnsbacha (850 m), odakle se do ulaza u smjer stiže za dva sata. Podno smjera susrećemo kolegice iz Slovenije koje kreću u smjer do našega – »Südotschulter« (ocjena 5, direktnija linija, s više »radijatora«). Donji dio našeg

* Komisija za alpinizam HPS-a uputila je u dogovoru s Planinskom zvezom Slovenije dvije hrvatske alpinistice na ženski alpinistički logor koji PZS organizira svake godine. Hrvatske sudionice Gordana Blažević i Lada Lukinič, obje članice AO PDS-a »Velebit«, tom su prilikom ispenjale nekoliko izvrsnih smjerova i stekle nova iskustva i poznanstva. Njihovo sudjelovanje na logoru nastavak je uspješne i dugotrajne suradnje sa slovenskim alpinistima. (Krešimir Milas)

smjera malo je razvedeniji i u njemu ima nekoliko priječnica, dok u gornjem dijelu vodi izravnije prema vrhu. Sva su sidrišta opremljena spitovima, za međuosiguranja se može koristiti poneki spit po dužini, a usto je mnoštvo mogućnosti za sidrenje pomoću klinova i zaglavaka.

Prilična vrućina u južno orijentiranoj stijeni usporila nas je u penjanju i na vrhu smo bile oko 17 sati, šest i pol sati nakon ulaska u smjer. Budući da je pred nama dug i zahtjevan odstup, ubrzo krećemo nizbrdo kako bismo se prije mraka dohvatile markiranoga puta. Silazak je bio prilično naporan: prema vodiču, to je otpenjanje ocjene 1–2 i 500 m visinske razlike, međutim, složile smo se da bi silazak zaslužio ocjenu 2–3, sve do podnožja stijene. Na nekim dijelovima riječ je o prilično kršljivoj i eksponiranoj stijeni pa je bilo teško održati koncentraciju nakon cjelodnevnog penjanja na suncu i uz nedostatak vode. No uspjele smo ugledati prvu markaciju prije paljenja čeone svjetiljke.

Sretne zbog uspješno obavljene ture, vraćamo se markiranim putem prema autu, ovaj put trčecim korakom, ne vjerujući koliko još zapravo imamo energije. Dolazimo i do potoka o kojem maštamo posljednja tri sata. S lampicama na glavi stižemo na parkiralište, a nakon zajedničke večere i kratkog druženja, iscrpljene, ali jako zadovoljne, tonemo u dubok san.

Ujutro ustajemo malo kasnije te planiramo penjanje na stijeni Kalbling (2196 m) do koje je pristup mnogo kraći nego do stijene na koju smo se penjale dan prije. Nakon doručka u prekrasnom

Stijena Kalblinga

ISPENJANI SMJEROVI

6. 9. 2013.

Monika Kambič & Mira Zorič, Kleiner Ödstein, Südwand, »Südostschulter«, 5, 500 m
Maja Duh & Miranda Ortar, Kleiner Ödstein, Südwand, »Südostschulter«, 5, 500 m
Nastja Davidova & Maria Jeraj, Festkogel, »Schneewind«, 7–, 125 m & »SuperLux«, 6+, 300 m
Lada Lukinić & Gordana Blažević, Kleiner Ödstein, Südwand, »Gummikiller«, 4+, 640 m

7. 9. 2013.

Monika Kambič & Miranda Ortar: Rosskuppe, »60+«, 6+/A0 - 6c, 510 m
Nastja Davidova & Maria Jeraj: Rosskuppe, »Rosskuppekante«, 6+, 410 m,
Lada Lukinić & Gordana Blažević, Kalbling, Nordwestwand, »Schluchtkante«, 5+, 40 m & »Schritte zum Gipfel«, 5+, 130 m

kampu, s pogledom na suncem obasjanu Planspitze (2114 m), odabiremo dva smjera u sjeverozapadnoj stijeni kojima ćemo se pokušati popeti na vrh Kalblinga. Parkiramo kod planinske kuće Oberst-Klinke-Hütte (1486 m) te krećemo prema fotogeničnom vrhu kojemu dajemo nadimak »Mini Tofana«. Pristup traje oko jedan sat. Pod stijenom srećemo Miru i Maju koje nisu našle planirani smjer pa se prema vrhu upućuju grebenom. Mi pronalazimo odabrani smjer »Schluchkante« (5+, 40 m) i zaključujemo da je i bolje osiguran nego na skici. Međuosiguranja fiksevima nadopunjena su lijepljenim ringovima vrlo tankog profila, koji ne ulijevaju povjerenje. Smjer vodi po samome bridu, lijepo je eksponiran, a u donjem dijelu i kršljiv. S vrha toga smjera nastavlja se jaruga u kojoj počinju višedružinski smjerovi kojima se dolazi do vrha. Odabiremo smjer »Schritte zum Gipfel« (5+, 130 m). Stijena je jako kompaktna, pogled neopisiv, a tišina pod suncem kao stvorena za uživanje. To smo i iskoristile na vrhu smjera te se nekoliko trenutaka zadržale i jednostavno... uživale. Nakon upisa u knjigu na vrhu izabrale smo brz spust prema autu; trebalo nam je pola sata trčecim korakom po siparu i livadama.

Sve smo se taj dan u kampu skupile malo prije, zajedno večerale, veselile se i razmjenjivale priče... Doduše, mi smo više slušale, ali sa svakom

U predzadnjem cugu smjera »Schritte zum Gipfel«

Lada Lukinić i Gordana Blažević na vrhu Kalblinga

je novom pričom motivacija za penjanje u nama samo rasla.

Posljednji dan u kampu koristimo za zajednički doručak, fotografiranje i odlazak na obližnje sportsko penjalište. Tamo se zadržavamo dva-tri sata, a nakon toga se pozdravljamo i razilazimo, nadajući se skorom novom druženju. Dakako, odmah dogovaramo i nove zajedničke uspone.

Sve u svemu, jako lijepo i motivirajuće iskustvo. Hvala Hrvatskom planinarskom savezu na prilici i potpori, hvala Vanji na posudbi auta i suncu što je sjalo svakog dana!

Zajednička fotografija svih sudionica

Uspon na Eiger

Tea Čalogović, Split

Kad nekom planinaru ili alpinistu spomenete Eiger, glas vam zadrhti. Ta impresivna, 3970 metara visoka planina u Bernskim Alpama, u Švicarskoj, glasovita je po sjevernoj stijeni koja se sve do 1938. opirala osvajačima sa svih strana Europe. O pokušajima uspona i tragedijama na Eigeru snimljeni su filmovi i napisane knjige.

Kad mi je prijatelj Željko Bockovac prije nekoliko mjeseci pripovijedao o Eigeru i o tome kako traži partnera za pokušaj uspona, odmah sam rekla da bih rado pošla s njim. Slijedile su pripreme za uspon. Ispalirali smo uspon Mittellegi Ridgeom, smjerom kojim su se 1921. na vrh popeli Japanac Yuko Maki te vodiči Fritz Amatter, Samuel Brawand i

Fritz Steuri. Na put smo krenuli Željko, njegova supruga Livia i ja.

Krenuli smo 30. srpnja, prespavali u Kranju kod prijatelja te sutradan u kasnim popodnevnim satima stigli u Grindelwald podno Eigera. Čim sam ugledala sjevernu stijenu i planinu na koju smo se namjeravali popeti, glavom mi je prohujao strah, a od uzbuđenja mi je zatitrao svaki mišić u tijelu. Navečer smo se smjestili u jednom od triju kampova u gradu te zaspali s pogledom na planinu.

Prilaz stijeni

Probudili smo se s još ljepšim vidikom na planinu. Prijepodne smo iskoristili

Priprema za bivakiranje na 1900 metara

LIVIA PULJAK

Sitni noćni sati
- vrijeme je za
polazak

Uspón zahtijeva
dobru penjačku
vještinu i sve
mjere opreza

za nabavku namirnica i prikupljanje informacija koje bi nam mogle olakšati uspon. Planirali smo toga dana prići stijeni i pripremiti se za bivakiranje na 1900 metara. Put prati smjer brdske željeznice, prelazi mnoge potočiće i vodi nas

ZELJKO BOCKOVAC

kroz krdo krava. Svaka je od njih opremljena zvoncem pa u šali govorimo da su to »kravljе orgulje«. Oko 8 sati navečer, taman prije zalaska sunca, postavljamo šatore na proplanku na 1800 metara. Stijenu oblijevaju posljednje zrake sunca, a mi se uvlačimo u vreće. Švicarci nam, međutim, nisu dali spavati do 23 sata jer su posvuda pucali vatrometi i palili se krijesovi. Poslije smo saznali da su slavili svoj nacionalni dan.

Probudili smo se u 4:30, spremili sve stvari, upalili vonderice i za pola sata već smo hodali uzbrdo. Šatore smo ostavili Liviji da ih spusti u dolinu i čeka nas sljedećih nekoliko dana u kampu. Staza kojom smo krenuli počela se vrtoglavo spuštati, a kad nismo našli odvojak prema svojem grebenu krenuli smo ravno gore vododerinom. Tih sat vremena dok smo išli ravno uzbrdo bilo mi je jako teško.

Kad je sunce već izašlo i obasjalo travnjake, nabasali smo na stazu. Veoma je uska i vijugavo je urezana u kose travnjake. Nakon nekog vremena dolazimo do stjenovite barijere kroz koju je napravljena kratka i zanimljiva ferata. Opremljena je sajlama i klinovima koji su stavljeni na toliku razdaljinu da ih nije jednostavno dohvatiti. Pitam se kako li je bilo Japancu na prvom usponu. Ostavljamo pitanje o ferati te oko 9 sati dostižemo Osteghütte (2230 m), gdje se zadržavamo tek kratko vrijeme. Znamo da nas čeka još desetak sati hoda do doma Mittallegi (3355 m), no ostali podaci kojima raspoložemo uglavnom su vrlo oskudni.

Daljnji put nije lako vidljiv pa iziskuje iskusno alpinističko oko. Rijetki čovoljci što ih nalazimo olakšavaju nam napredovanje. Put vodi siparom koji prekidaju kratke penjačke dionice. Obilježje toga dijela puta iznimna je kršljivost stijene pa treba pripaziti na što stajete i za što se primate. U stijeni su sidrišta koja su napravili neki prijašnji penjači, a to je znak da ovdje i mi trebamo poslagati po sebi alpinističku opremu te uspon nastaviti uz osiguravanje. Izmjenjujemo se u

Nazubljeni vršni greben Eigera

vodstvu. Težina smjera nije prevelika (III-IV) pa je svladavamo bez većih teškoća. Dosežemo greben koji je na nekim mjestima uzak kao širina stopala. Iznenađio nas je dio puta gdje se treba provući kroz rupu u grebenu da bi se kretanje nastavilo s druge strane grebena. Ubrzo absajlamo 60 metara te gledamo pred sobom najtežu dionicu puta. Tom smo se dionicom penjali do 1 sat u noći, kada smo pronašli policu dovoljno veliku da prespavamo preostalih nekoliko sati do svitanja. Uvukli smo se u vreće i prikvačeni za klinove gledali u milijune svjetala pod sobom.

Oluja prema vrhu

Još prije svitanja budi nas lagana kišica. Srećom, ubrzo prestaje pa nastavljamo uspon. Tek oko 10 sati nailazimo na prvu vodu. Sunce je otapalo malu hrpu snijega, a nama je to izgledalo kao dar s neba.

Ostatak puta do doma Mittallegi lakši je i u 17 sati, netom prije nevremena, ulijećemo u dom. Na posljednjim metrima puta u tijelu osjećamo elektricitet, a u zraku oko sebe čujemo njegovo zloslutno zujanje. Sljedećih sat vremena proveli smo slušajući tutnjanje tuče i grmljavinu.

U domu smo i nešto pojeli, prvi put nakon Ostega. Kako smo ostali bez vode, a u okolici nije bilo snijega, morali smo kupiti četiri litre vode za 100 kuna. Noć smo proveli u obližnjem kontejnerskom bivku.

Po treći put zaredom alarm nas budi u 4:30 ujutro. Nebo je poluoblačno te zaključujemo da trebamo biti što brži na usponu. Nekih 20 minuta prije nas krenula su tri naveza, a još jedan navez propuštamo ispred sebe jer je očito brži od nas. Teži dijelovi uspona opremljeni su fiksnom užadi.

ZELJKO BOCKOVAC

ZELJKO BOCKOVAC

Dok smo odmicali po grebenu u daljini se nebo počelo ponovno crnjeti. Znali smo da nas ta oluja neće zaobići. I doista, upravo kad smo prelazili dugačku dionicu s fiksnom užadi našli smo se u oluji. Kako se ni jedan navez nije vraćao, i mi smo nastavili unatoč tuči koja se ubrzo pretvorila u snijeg. Desetak stravičnih minuta bili smo doslovno u oblaku, a nekoliko gromova udarilo je toliko blizu da sam u istom trenutku vidjela bljesak i čula grmljavinu.

Stižemo na 3800 metara. Vjetar polako otpuhuje oblake dalje prema istoku, a pred nama se pojavljuju dvije duge. Nastavljamo uz njihovu pratnju i dostižemo vršni greben, koji je prekriven

Opreznim korakom
po vršnom grebenu

Napredovanje po Eigerovom grebenu uz nezaboravne vidike u daljinu i dubinu

snijegom. Radi sigurnosti pravimo sidrišta u snijegu, što nas prilično usporava. Ispod nas je 1800 metara duboka provalija i svaki korak mora biti točan. Oko 14 sati stojimo na vrhu Eigera. Nema velike euforije, tek dvije fotografije i red čokolade. Čeka nas, naime, dug put nizbrdo.

Silazak i treći bivak

Budući da je teren izrazito strm, a umorni smo, izabrali smo sigurniji način silaska – spuštanjem niz užu. Spuštamo se zapadnom rutom, koja je ujedno i najlakši smjer uspona, ali i veoma kršljiv. Spust nam oduzima mnogo vremena, a vjetar neumorno puše. Uža nam se više puta zaglavilo pa smo neke dijelove stijene morali ponovno ispenjati. Ovaj put nema nestašice vode, čak nas jedan od absajla vodi niz mali potok. No, dan brzo odmiče te se ubrzo opet nalazimo u mraku. Nailazimo na policu dovoljno veliku da zalegnemo.

Budimo se oko 6 te nakon daljnjih 5 do 6 sati naporna hoda konačno stižemo

u kamp. Livia nas dočekuje zagrljajem i pusama, a i poneka suza nije izostala. Konačno možemo odahnuti. Sve opasnosti kojima nas je dočekao Eiger sada su iza nas. Dugo očekivano tuširanje vraća nas u civilizaciju. Konačno jedemo i pošten obrok. Budući da nam je za uspon trebalo više nego što smo planirali, brzo se spremamo i za nekoliko sati već smo u autu. Na odlasku uspijevamo tek mahnuti planini i već zaokrećemo iza brda. Slijedi 17-satna vožnja do Hrvatske i naših domova.

Na planini smo proveli četiri uzbudljiva dana, a dvije smo noći spavali na policama. Doživjeli smo dvije oluje i veliku dehidraciju. No, prolazeći sve to vrlo smo se dobro uskladili kao penjački partneri, izmjenjujući se u vodstvu čim bi jedno od nas posustalo. Moral nam nije slabio, kao ni euforija koju su stvarali predivni prizori oko nas. Na planini smo oboje proslavili rođendane, a ostvaren uspon bio je jedinstven dar koji smo sami sebi podarili.

Ispunjen san - na vrhu smo!

Kako je prije 80 godina počelo istraživanje špilje Veternice

Vlado Božić, Zagreb

Uveljači ove godine navršilo se 80 godina od prvog istraživanja danas poznate špilje Veternice pokraj Zagreba.

Špilju je u literaturi prvi spomenuo geolog Dragutin Gorjanović-Kramberger još 1899. u časopisu »Hrvatski planinar« i naveo da je otvor špilje vrlo malen. No, za špilju su još 1896. znali seljaci i lugari iz Gornjeg Stenjeveca koji su obilazili šumu između Gornjeg Stenjeveca i Ponikava. Po tragovima u snijegu znali su da zimi u špilju zalaze razne životinje, ali sami nisu u nju ulazili. Do otvora špilje došao je 1902. i 1903. i prirodoslovac Dragutin Hirc te izmjerio njegovu veličinu. Zapisao je: »širok 45 cm i visok 29 cm«. O tome je pisao u »Hrvatskom planinaru« i »Prirodnom zemljopisu Hrvatske«. Obojica su bili na otvoru špilje, ali nisu u nju ulazili.

Za Veternicu su tako saznali samo malo-brojni čitatelji »Hrvatskog planinara« i »Prirodnog zemljopisa Hrvatske«. Ulaz u špilju bio je sve do početka 1933. malen i obrastao u grmlje i travu, kakva ga je opisao Dragutin Hirc.

Prvi čovjek za kojeg se zna da je smogao hrabrosti ući u špilju bio je zagrebački planinar i, kako su ga zvali, geolog-amater, mladi, 24-godišnji Stanko pl. Gršetić. On je sa svojim bratom i ocem u veljači 1933. prvi ušao u špilju i počeo je istraživati. Punih trinaest mjeseci istraživao je u tajnosti, a onda je početkom ožujka 1934. odlučio sa svojim otkrićem upoznati javnost. Prvi i, naravno, senzacionalistički članak o otkriću špilje u Zagrebačkoj gori objavljen je u dnevnom listu »Večer« 8. ožujka 1934. pod naslovom: »Senzacija za koju nitko u Zagrebu ne zna – Ogromne, raskošne i tajanstvene špilje u Zagrebačkoj gori«. U novinama je bila objavljena i Gršetićeva fotografija.

Prvi »istraživači« za rasvjetu su upotrijebili baklje. Iz opisa špilje koji su dali u novine može se zaključiti da nisu došli dalje od Kalvarije (danas kraja turističkoga dijela špilje). Međutim, oni su

Stanko pl. Gršetić prvi je u veljači 1933. ušao u špilju Veternicu

Edo Mlakar 1934. izradio je prvu skicu špilje Veternice

bili i prvi devastatori špilje. Kako bi dokazali da su bili u špilji i objelodanili što su tamo našli, polomili su mnogo sigi i izložili ih u Ilici u izlogu tvrtke »Bothe i Ehrman«. Ta izložba i članak imali su velik odjek u javnosti jer su i drugi znatizeljnici poželjeli vidjeti ta čuda u Zagrebačkoj gori. Kako su pisale ondašnje novine (»Večer«, »Jutarnji list« i »Novosti«), u špilju su počele ulaziti skupine »organiziranih i neorganiziranih« planinara. Pojavile su se i prve fotografije špiljskog ulaza (s ljudima i bez njih), ali i iz same špilje. Na tim se slikama vidi da su »istraživači« već znatno proširili otvor te ga očistili od trave i granja.

Jedan od onih koji su među prvima nakon Gršetića ušli u Veternicu bio je i 20-godišnji mladić Vili Strašek, mnogo poslije poznati zagrebački planinar. Snimio je tada špiljski ulaz, a mjesec dana poslije i nekoliko pojedinosti iz špilje, npr. Prvi slap. To su zagrebački speleolozi saznali, nažalost, tek kada je Vili umro (1999.) i u njegovoj ostavštini našli i filmove iz Veternice.

U unutrašnjost Veternice prodiralo se postupno. Do Pakla su prvi »istraživači« doprli tek 3. travnja 1934. Bili su to Edo Mlakar, Franjo Drago-

vić i Petar Makek, svi iz Vrapča. »Ekspedicija« dalje nije mogla jer joj je ponestalo svjetla. U povratku su mjerili prevaljen put i izmjerili dužinu od 700 m. U novinama je tada bila objavljena i fotografija Ede Mlakara. On je izjavio da je našao čak dva izlaza iz špilje i mnogo kostiju u špiljskim hodnicima.

Nakon tih vijesti u špilju su počeli dolaziti razni znatiželjnici, a među njima je bilo i novinara koji su po službenoj dužnosti morali u špilju kako bi je mogli što vjernije opisati. Nažalost, svi su oni za uspomenu i kao dokaz boravka u špilji iznosili veće ili manje komade siga te razne kosti koje su našli. Počelo je veliko pustošenje špilje.

U listu »Novosti« od 8. travnja 1934., pod naslovom »Zagrebački vatrogasci otkrivaju sljemensku špilju«, zapisano je i tko su bili ti »istra-

živači«. Bili su to Marijan Juričić (Zagrepčanima poznat kao penjač po tornjevima Katedrale), zatim Egon Fabrici, Josip Horvat, Feliks Korpar i Josip Barlović. Članak završava riječima: »Konačno, kad su došli na jedno mjesto, koje im se činilo kao zgodno za završetak turneje po sljemenskom podzemlju, oni su se lijepo u stijenu upisali: 'Korpar i Juričić – 6. IV. 1934. u 13.30 sati'. Osim toga, kao dokaz da su doista tamo bili, ostavili su i jedan zlatni lanac od sata. Izvršili su, kako su uvjereni, velik zadatak, potukli originalan rekord i ostavili zlatni mamac za ostale planinare u samoj špilji, a donijeli su i nekoliko velikih siga«.

To je prvi zapis o ostavljanju potpisa u špilji. Gotovo svaka skupina koja je ušla u špilju potražila je neki ravan komad stijene i tu zapisala (čadom baklje, svijeće ili karbidne lampe) imena sudionika

U veljači ove godine navršilo se 80 godina od prvog istraživanja danas poznate špilje Veternice pokraj Zagreba. Nakon senzacionalnih članaka o Veternici, u špilju su počeli dolaziti razni znatiželjnici. Nažalost, svi su oni za uspomenu i kao dokaz boravka u špilji iznosili veće ili manje komade siga te razne kosti koje su našli

JOSIP POLJAK

Ulaz u špilju Veternicu 13. travnja 1934. - sjedi Ivica Smolec

Novinar Franjo Fuis i boksač Đuro Korenjak pred Veternicom nakon izlaska 9. travnja 1934. (Foto F. Fuis)

i datum boravka. Mnogo poslije, radi uređenja špilje za turističke posjete, oprani su ili isklesani svi natpisi u danas turističkom dijelu špilje, osim jednoga u Separeu. Tamo je u znak sjećanja na te prve »istraživače« ostavljen natpis: »28. XI. 34. – Fabrici«, koji je jednom prilikom ostavio vatrogasac Fabrici.

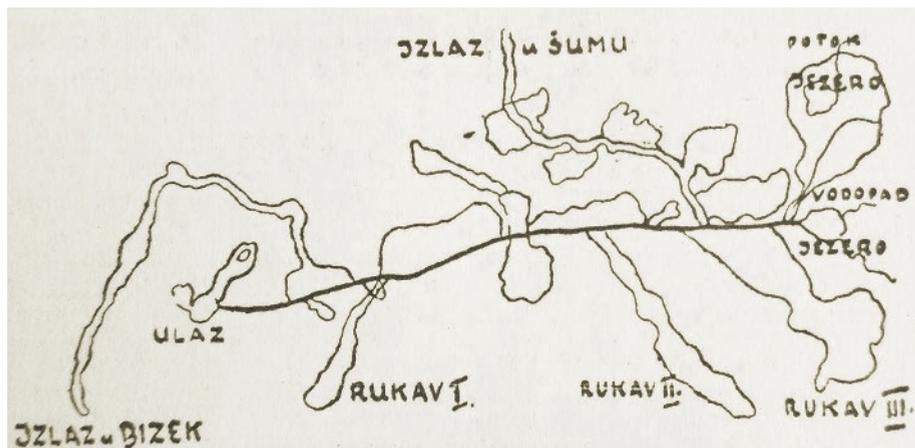
Već 10. travnja 1934. u špilji je boravila nova »ekspedicija« od osam članova; vodio ju je Vladimir Lečer. Prešla je Ponor ispred Pakla i prošla Pakao, ali nije došla do potoka. U špilji je boravila 16 sati.

Mnogi novinari, kao i drugi znatiželjnici, nisu mogli odoljeti izazovu da se i sami uvjere u ljepotu i grandioznost špilje. Tako su novinar časopisa »Kulisa«, Franjo M. Fuis, po zadatku, i Đuro

Korenjak (tada poznati boksač) navečer 11. travnja 1934. ušli u špilju da bi je Fuis opisao i fotografirao. Za rasvjetu su upotrijebili baterijske svjetiljke pa su više puta u špilji mijenjali baterijske uloške. Njih su dvojica u špilji naišli na još tri »ekspedicije«. Jedna se upravo vraćala, a vodio ju je Ferdo Gašparac. Idući kroz špilju, novinar i boksač u jednoj su udubini našli mandolinu i gitaru koje je ostavila druga »ekspedicija«. S veseljem su zgrabili instrumente i zasvirali »da je sve zvonilo«. Uskoro su susreli tu »ekspediciju« Franje Šimunića, koja se kao i prva vraćala umorna i blatna. Prošavši Ramzesovo šetalište, Ponor i Pakao susreli su se i s trećom »ekspedicijom«, koju su činili Mijo i Franjo Dragović te Petar Makek iz Vrapča.

Fuis i Korenjak došli su do ondašnjeg »kraja« špilje, tj. do Drugog slapa ili slapa Viktorije (današnji naziv). Vidjeli su da je i prije njih do tog mjesta došlo mnogo ljudi, što po tragovima u blatu, što po polomljenim sigama. U špilji su boravili 17 sati, do drugog dana predvečer. Fuisova reportaža s fotografijama objavljena je 20. travnja 1934. u časopisu »Kulisa«; bio je to najopširniji opis špilje do tada.

Evo jednog dijela njegovog opisa špilje: »Prostorije oko nas izgledaju kao veliki napušteni podrumi od kamena, vapnenca ili ilovače, sagrađeni od velikih gromada, koje strše. Tu nalazimo tragove ljudi u ilovastom tlu, odpatke od papira i jela. Ponovno se moramo spuštati na tlo. Na koljenima dolazimo u visoku dvoranu, veličanstvenu u svojoj grandioznoj kamenitoj gradnji. Po stijenama vise sige u obliku baldahina, zablacene i nažalost većim dijelom polupane od neodgovornih posjetnika špilje. Odavde ulazimo lakše, a zatim

Nacrt špilje Veternice od 9. svibnja 1934. nacrtao Edo Mlakar

Istraživači u Veternici 26. listopada 1934. - Ivo Fraj s raširenim rukama (snimio Babić)

se provlačimo dalje. U hodnicima koji tu liče na katakombe, vlada tišina i sjena naših svjetiljaka se sablasno pomiče po rubovima kamenih blokova. Kad pokušavamo gasiti svjetlo osjećamo svud oko sebe beskrajnu prazninu guste tame i čutimo kucaanje srca u grlu.

Idemo dalje. Jedna za drugom nižu se slične prostorije. Čujemo monotono kapanje vode, koja se negdje u tami u kapljicama rasprskuje na kakovom kamenu, a kad osvijetlimo strop vidimo gore šišmiše obješene nogama. Životinjice ciče ako im se odviše približuje svjetlo i padaju na nas. Koraci nam zvone kao u praznim hramovima ili napuštenim grobnicama. Opet jedno spuštanje na koljenima: blatna muljevita dvorana od ogromnih kamenih blokova naliči na crkveni svod. Hodnik se širi, slijedi dvorana za dvoranom kao u nekom viencu i prolazimo uz gromade popadalog srušenog stijenja na kom se jasno vidi da se tek nedavno srušilo. Ponoć je prošla. Zrak je tu svagdje posve

miran i nema traga nekom 'vjetru' za koji su neki ustvrdili da postoji.

Obilazimo ogromni srušeni kamen što se ispriječio u prolazu. Nalazimo ih još mnogo. I nehotice se mora pomišljati da špilja živi svojim životom i – ruši se, puca i stvara se. Živi! To su prve opasnosti.

Hodnici se šire, pretvaraju u hramove, a čitave mase kamenja i zemlje prijete da se sruše. Tu mora zarezbsti srce«.

Ovakvi članci u novinama ponukali su i dr. Josipa Poljaka, tada 54-godišnjeg ravnatelja Prirodoslovnog muzeja u Demetrovoj ul. 1 u Zagrebu, da posjeti i istraži špilju kao znanstvenik. Zajedno sa svojim asistentima i pomagačima Poljak je 13. travnja istražio špilju do slapa Viktorije. Ekipu su činili ljudi od kojih su neki poslije postali poznati, a bili su to Dragutin Getser, Slavko Hitzhaler (slikao je u špilji kao i Josip Poljak), zatim Mladen Maričić, Gvido Nonveiller, Antun Takšić i Rati-

mir Slavetić, a s njima je bio i Ivica Smolec, brat poznatoga poslijeratnog zagrebačkog speleologa Slavka Smoleca. Prema Poljakovu mjerenju špilja je od ulaza do slapa duga 1488 m. Bila je to zadnja špilja koju je Josip Poljak istražio. I sam je fotografirao u špilji i ispred nje. Opis špilje, zajedno sa slikama i skicom, objavio je u časopisu »Priroda«, ali tek u broju 5, koncem svibnja 1934. U članku je iscrpno obradio geologiju prijednog dijela špilje, dao opširan opis i skicu (nažalost vrlo štur tlocrt i uzdužan profil, iako je u dnevniku zabilježio i nacrtao mnogo više).

Josip Poljak bio je začasni član HPD-a, a tada je imenovan i pročelnikom upravo osnovane Speleološke sekcije u HPD-u.

Gotovo u svim objavljenim člancima navodi se da u špilji ima šišmiša i raznih kostiju. Kakvu su predodžbu o šišmišima tada imali ljudi vidi se iz članka objavljenog 25. travnja 1934. U listu »Večer« novinar pod pseudonimom BIC napisao je u članku: »Stenjevačka špilja – špilja ljubavi« sljedeće: »Ima još nešto zbog čega je špilja postala tako privlačna. Nemojte se smijati, to su šišmiši. Tko bi rekao da će zbog šišmiša oko špilje nastati takav promet.

U drugoj dvorani ima jako mnogo šišmiša.

Nastala je prava pravcata hajka na te životinje. Zagrebačke se žene žure da još za vremena nabave jednog šišmiša, ako to ne mogu učiniti same i

same ga uloviti, kupuju šišmiše kraj špilje. Već ih ima dosta koji su otvorili trgovinu šišmišima kraj špilje i sasvim im lijepo ide posao.

Šišmiši su po starom vjerovanju životinje koje donose sreću.

Neke žene im vade srce. Da bi imale više sreće u ljubavi. Oh ta ljubav! Šta sve čovjek ne učini zbog nje.

Druge ga natiču na štapiću da bi se svako vozilo koje preko njega pređe, izvrnulo, jer morate znati da ima i zlobnih ljudi, koji 'herenfaferima' žele i takve stvari. Ima ih koji spale šišmiša i prah njegov meću u novčarku: da bi im donio novaca. Najopćenitiji 'običaj' sastoji se međutim u tome da se šišmiša osuši u 'roru' i kad se jadni šišmiš osušio, prah se njegov MEĆE LJUBAVNIKU U KAKVO PIĆE ili jelo. Smatra se da to ima neobičan učinak: ljubavnik poludi od ljubavi, 'beži za curom kak cucek'. Osobito je taj napitak – vjeruje se – pogodan za one dečke koji su nevjerni svojim pucama. Na njih tako djeluje da ih sve 'švic proleva' kad vide djevojku koju su ostavili i pošli s drugom.

Razgovarali smo s jednom koja ima šišmišovog praha, pa nam je rekla, čvrsto uvjerena da govori pametno: 'Sima dečkima bum dala da popiju šišmiša. Bute vidli kak buju za menom bežali. To bu fajn, ti bigulicu...'

Pozor, dakle dečki. Pazite, da vam puca ne miješa u vino prah od šišmiša iz stenjevačke špilje,

Odmor istraživača 1934. drugi s lijeva Ivan Fraj, do njega Ivan (Janez) Gunderla (snimio Babić)

koja bi, ako ne po svojim ostalim bogatstvima, zacijelo mogla postati svjetski poznata po tome što se iz nje dobiva prašak od kojeg 'dečki ponoriju...'

Uvjereni smo da bi se među mnogim Zagrepčanima našlo mnogo njih, koji bi dobrovoljno gutali taj prah samo da – ponoriju...«

Kronološki gledano, prvi nacrt Veternice, u stvari samo skica tlocrta, objavljena je već 9. svibnja 1934., a izradio ju je već spomenuti Edo Mlakar. Zajedno s Ottom Gradiniščakom, u istraživanju koje je trajalo 37 sati, izradio je i nacrt špilje. Istražio je tada i nekoliko njenih bočnih kanala te »otkrio« čak dva »izlaza« iz špilje. Jedan se, po njegovu pričanju, nalazio u kanalu dugom oko 200 m i vodio je prema Bizeku. Tu je našao lisičjih tragova i mnogo šišmiša. Drugi se »izlaz« nalazio u stropu jedne dvorane oko 1000 m daleko od ulaza, u kojoj je kroz otvor »vidio« drveće.

»Istraživanja« su nastavljena, a time i pustošenja. Počeli su se javljati i napisi o potrebi zaštite i očuvanja svega što se nalazi u špilji.

Prva zaštita špilje uslijedila je već 12. travnja 1934. Kako je pisalo u listu »Večer« od 13. travnja 1934., »...vlasti su već izdale zabranu o ulazu u špilju. Već jučer (dakle 12. travnja, prim. aut.) postavljene su rešetke na ulaz u špilju, tako da je jedna grupa Zagrepčana, koja je došla u Stenjevec, u namjeri da uđe u špilju, bila razočarana i morala se vratiti natrag...« Zaštitu su potakli Društvo za poljepšanje Stenjevec i Hrvatsko planinarsko društvo (HPD). Došlo je »nepotrebno i do borbe oko toga kome će pripasti nadzor nad špiljom...« Naravno, uslijedili su i razni prijedlozi za turističko uređenje špilje i okolice.

Društvo za poljepšanje Stenjevec organiziralo je i čuvare koji su dežurali kod špilje i nadzirali ulaz te u nju puštali samo one koji su dobili dozvolu od Društva. Međutim, kako piše u listu »Večer« od 25. travnja 1934., »...unatoč toga što je špilja zatvorena, ipak ima načina da se u špilju uđe... Dnevno u špilju hodočaste povorke Zagrepčana...«

I sami naslovi u novinama dovoljno govore o tome što se zbivalo u Veternici, kao npr. »Iz Stenjevačke špilje uzimaju se sige za uređenje vrtova« (»Večer«, od 4. travnja 1934.), »HPD vodilo rat za Stenjevačku špilju koja je opustošena« (»Večer«, od 21. rujna 1934.), »Stenjevačka špilja je bezvrijedna, a da postane vrijedna trebalo

Skupina istraživača i posjetitelja ispred špilje Veternice

bi utrošiti stotine tisuća dinara« (»Večer«, od 26. rujna 1934.). Počele su i optužbe za takvo stanje Veternice, što se vidi po naslovima iz novina, kao npr. »Tko je kriv da je špilja Veternica posvema uništena i devastirana« (»Večer«, od 12. studenog 1934.). Optuživali su se međusobno Društvo za poljepšanje Stenjevec i HPD, no činjenica je da unatoč čuvarima ni jedno društvo nije uspjelo sačuvati postavljena vrata i spriječiti masovni dolazak u špilju. Posljedice tih pohoda iz 1934. vidljive su i danas.

Svi koji su ulazili u špilju našli su i raznih kostiju, životinjskih, ali i ljudskih, neke na samoj površini, a neke dublje ispod površine, što se otkrilo produblivanjem uskih i niskih prolaza. Za neke ljudske kosti nađene na površini smatralo se da su ostaci žrtava razbojnika Brezovića iz Borčeca koji je harao ovim krajem, dok se za one ispod površine odmah znalo da su starije. U listu »Večer« od 26. listopada 1934. objavljena je slika Ivana Gunderlea s nađenim ljudskim i životinjskim kostima. U članku je objavljena i slika skupine »istraživača« među kojima je bio taj Ivan Gunderle, ali i Ivan Fraj (u desnom gornjem uglu s raširenim rukama), koji je sačuvao tu fotografiju. Od poznatih po imenu s njima je bio i Lujo Štajduhar.

»Istraživanja«, ali i pustošenje špilje nastavljaju se. Prava speleološka istraživanja počela su tek u drugoj polovici prošlog stoljeća, a odvijaju se sve do danas.

Ovo je samo mali podsjetnik na prva istraživanja ove djelomično turistički uređene špilje, čija je duljina veća od osam kilometara.

HPD »Japetić« u Samoboru 1946.

Zdenko Kristijan, Samobor

Ivica Sudnik (1910. – 2002.), dugogodišnji predsjednik PD-a »Japetić« u Samoboru, objavio je 1973. brošuru u povodu pedesete obljetnice Društva. Neke činjenice o radu »Japetića«, zbog razumljivih razloga, tada nisu objavljene. U ovom je članku opisana planinarska djelatnost u Samoboru od rujna 1945. i tijekom prve polovice 1946.

HPD »Japetić« iz Samobora proslavlja ove godine 90. obljetnicu osnutka HPD-ove podružnice u Samoboru. Podružnicu je osnovalo devet Samoboraca 1. srpnja 1923. u klijeti Mije Noršića u Gradišću iznad Samobora. Obljetnica je ove godine obilježena posjetom toj klijeti, sada u vlasništvu obitelji Belak, na prigodnom pohodu od Samobora preko Gradišća do Šoićeve kuće.

Osnivači podružnice »Japetić« proslavili su 1943. u Gradišću 20. obljetnicu svojega rada. To je posljednja zabilježena planinarska aktivnost tijekom Drugoga svjetskog rata, sve do njegova kraja. Nakon rata postojeća su sportska i planinarska društva ukinuta, ali su nedugo potom osnivana

fiskulturna društva i u njima planinarske sekcije. Fiskulturno društvo »Samobor« osnovano je već 25. studenoga 1945., a za predsjednika je izabran poznati sportski djelatnik mr. Boris Praunsperger. Prof. Vladimir Blašković u knjizi »Hrvatsko planinarstvo« (Zagreb, 1975.) o tome piše: »Prva samostalna planinarska društva poslije rata osnivana su u svibnju 1948. (...) Predratna društva nisu bila (načelno) obnovljena. (...) Prvo poslijeratno društvo u Hrvatskoj osnovano je u Zagrebu 20. svibnja 1948. Bilo je to PD Zagreb, danas HPD Zagreb-Matica«.

Samoborski planinar Darko Bišćan, nekadašnji tajnik i predsjednik »Japetića«, sačuvalao je planinarske dokumente koje je prikupio Dragutin Radmilović, gruntovničar u Samoboru. Oni potvrđuju da je planinarska aktivnost u Samoboru ponovno započela 1945. Otkrivaju nam još jednu zanimljivu činjenicu: prvo planinarsko društvo u Hrvatskoj osnovano poslije rata utemeljeno je

Članovi »Japetića« u Gradišću 1. srpnja 1943., povodom 20. obljetnice osnutka HPD-ove podružnice

Nova spomen-ploča na klijeti u Gradišću u kojoj je 1923. osnovana HPD-ova podružnica »Japetić«

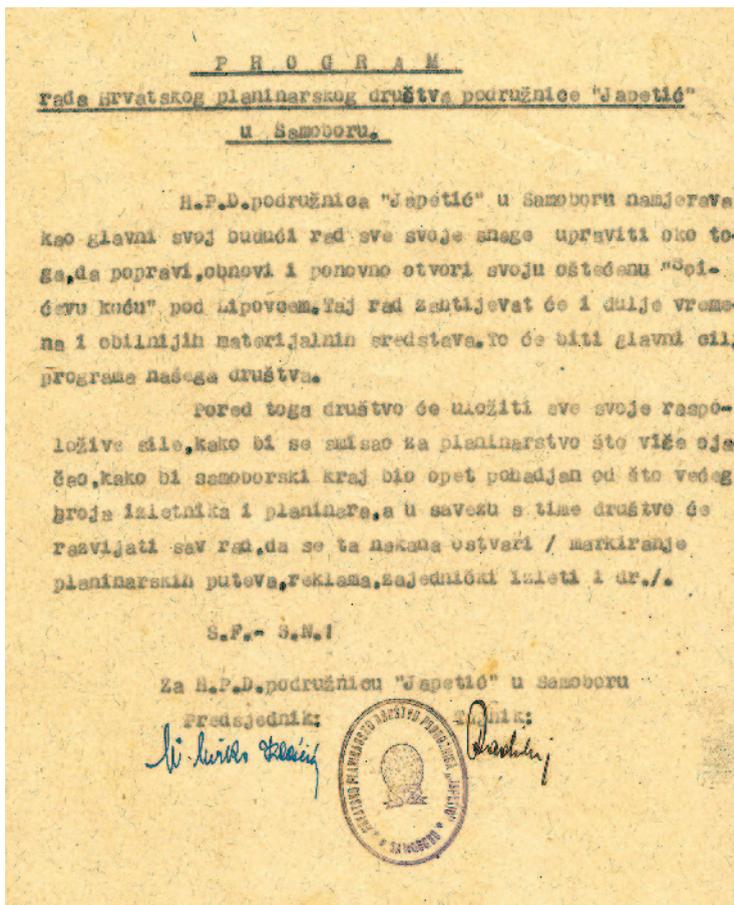

Mirko Kleščić, ml.

Žig HPD-ove podružnice Japetić

Program rada HPD-ove podružnice Japetić 1945.

1946. u Samoboru, a zvalo se Hrvatsko planinarsko društvo »Japetić« Samobor.

Četiri mjeseca po završetku rata, 27. rujna 1945., okupili su se samoborski planinari i izabrali privremeni odbor Hrvatskoga planinarskog društva podružnice »Japetić« u Samoboru. Na planinarskom sastanku za predsjednika je izabran ljekarnik mr. Mirko Kleščić, za potpredsjednicu Fanika Tkalčić, tajnika Dragutin Radmilović te blagajnika Stanko Kompare. Članovi odbora bili su Eugen Benković, Juro Bišćan, Stjepan Cipek, Nikola i Valentin Čebušnjak, Vilim Herceg, Milutin Novaković, Adolf Paar, Mijo Sokolović, Stjepan Šoić i Vjekoslav Vrbanić. Predsjednik mr. Mirko Kleščić sin je predratnog potpredsjednika HPD-ove samoborske podružnice, također ljekarnika, Mirka Kleščića starijeg. Među članovima privremenog odbora jesu i tri osnivača »Japetića« iz 1923.: Stjepan Šoić, predsjednik podružnice od

1924. do 1935., Stanko Kompare, blagajnik, i Vjekoslav Vrbanić, odbornik.

U programu rada naglašeni su glavni ciljevi Podružnice – popraviti, obnoviti i ponovno otvoriti oštećenu Šoićevu kuću pod Lipovcem, popularizirati samoborski kraj kako bi ga pohodio što veći broj izletnika i planinara te ponovno markirati zapuštene planinarske putove. Uz potpise predsjednika i tajnika stoji žig prijeratne podružnice »Japetić«.

Pravila Podružnice poslana su 9. listopada Kotarskom narodnom odboru (u daljnjem tekstu: NO) – Upravnom odjelu u Samoboru na daljnje uređivanje. Kotarski NO šalje pravila Okružnom NO-u u Zagreb, koji traži da se 15. siječnja 1946. pozove tajnik Dragutin Radmilović radi nadopune pravila.

Sačuvan je zapisnik odborske sjednice od 21. studenoga 1945. Zaključeno je da članarinu ubiru

sami odbornici tako što će svaki preuzeti nekoliko ulica u Samoboru. Ubirala se članarina za tri mjeseca, mjesečno po 10 dinara, a primali su se i dobrovoljni prilozima za obnovu Šoićeve kuće.

Budući da skijaška sekcija u Fiskulturnom društvu nije bila aktivna, zaključeno je da se obnovi njezino djelovanje, a posao je povjeren odborniku Benkoviću.

Šoićeva kuća u Malom Lipovcu kupljena je 1931. i bila je otvorena sve do sredine 1942. Brojniji posjeti zabilježeni su tijekom prve polovice 1942. jer se više nije moglo planinariti po Gorskom kotaru, bosanskim i slovenskim planinama. Nakon zabrane planinarenja po Samoborskom gorju u jesen 1942. kuća je napuštena, provaljena, a stvari iz nje otuđene su.

Članovi odbora započeli su s obnovom Šoićeve kuće uz pomoć Tome Dumića iz Malog Lipovca. Tvrtka »Mervar i Hodniković« iz Zagreba dala je okov za prozore i vrata, a samoborski stolari i staklari pomogli su u radovima na kući. Vojne vlasti zamoljene su da ustupe nekorištene vojničke krevete za kuću. Tomo Dumić bio je prvi domar. Odbor je na sjednici održanoj 21. studenoga 1945. imao primjedbe na njegov rad. Posjetitelji su se žalili na stanje u kuhinji i na previsoku cijenu vina.

Nekadašnja razgledna piramida na Tepcu

Predloženo je da kuhinju preuzme udovica prijratnog opskrbnika Milana Boškovića.

Tijekom 1945. ostali planinarski domovi nisu obnavljani. Članovi Fiskulturnog društva »Lokomotiva« iz Zagreba obnavljali su od jeseni 1946. Đački planinarski dom na Oštrcu (danas dom »Željezničar«), koji je otvoren 1948. Skijaški dom na Velikom dolu izgorio je 1943. Na njegovim je temeljima PD »Japetić« 1963. izgradio prizemni dio kuće i dovršio ga 1968. Skloništa u seoskim kućama u Kotarima i Prekrižju, koja su unajmila zagrebačka društva, poslije rata više nisu korištena. Tako je Šoićeva kuća od jeseni 1945. bila prvi poslijeratni planinarski objekt u Samoborskom gorju na usluzi planinarima.

Statističkom uredu Kotarskog NO-a poslani su 29. studenoga 1945. traženi podatci, među njima i za nekretnine Podružnice: pašnjak Okić i ruševinu Okić-grad u Klakama, šumu zvanu Bedenička kod Cerinskog vira i Šoićevu kuću u Lipovcu, podignutu na državnom zemljištu. Broj članova bio je od 120 do 150.

Na sjednici privremenog odbora održanoj 8. ožujka 1946. odlučeno je da odbornik Eugen Benković sa suprugom preuzme opskrbništvo Šoićeve kuće. On će biti ne samo opskrbnik, nego će i sam raditi na obnovi kuće, zajedno s mladim, agilnim članovima. Planira urediti dvije sobe s dva kreveta i jednu sobu sa zajedničkim ležajevima. Cijena noćenja iznosila je 40 dinara. Gunjevi će se nabaviti kod trgovaca Švera i Šimeca, a limarske radove obaviti će limari Ivana Venea. Zaključeno je da se Tomi Dumiću dostavi pismena zahvala za njegov dosadašnji rad.

Okružni NO iz Zagreba poslao je Kotarskom NO-u Samobora 15. ožujka 1946. ovo rješenje:

»Vraća Vam se cijeli predmet s time, da društvo ne može djelovati kao podružnica Hrvatskog Planinarskog društva Zagreb, jer isto nije do današnjeg dana podnijelo obvezatnu prijavu za obnovu rada te prema tome ni ne postoji.

Radi prednjeg pozovite odmah pretstavnike napred navedenog društva odnosno podružnice / Planinarsko društvo podružnica Japetić Samobor / te ih uputite na organizaciju jednog samostalnog i novog društva, a zatim da nova pravila sa svim prilozima dostave na odobrenje...«

Kotarski NO poslao je 27. ožujka ovo rješenje privremenom odboru podružnice »Japetić«.

Na sjednici odbora održanoj u travnju zaključeno je da se pokrene osnivanje samostalnoga planinarskog društva s novim pravilima. Privremeni odbor organizirao se kao privremeni osnivački odbor Planinarskog društva Samobor.

Utrošeno je mnogo vremena da Društvo dobije natrag sve one stvari koje su nekada bile u Šoićevoj kući, a odnijeli su ih seljaci iz okolice za vrijeme rata. Mali dio inventara je vraćen.

Iz dopisa upućenog Komandi narodne milicije doznajemo da je Šoićevu kuću u travnju posjetio velik broj izletnika. Kuća je toliko popravljena da su pojedini izletnici mogli prenoćiti u njoj.

Na sjednici osnivačkog odbora održanoj 29. svibnja raspravljalo se o privatnom zemljištu uz bazen kod Šoićeve kuće, koje posjetitelji oštećuju. Da bi se namaknula sredstva za odštetu vlasniku Boškoviću, odlučeno je da se ubire 5 dinara za pristup u kuću i još 2 dinara za bazen. Naime, na livadi iza Šoićeve kuće bio je bazen (15 × 5 m), vjerojatno izgrađen 1942. prilikom gradnje brana – slapišta na potoku uz kuću, a zatrpan je 1977.

Na sam Uskrs izgorjela je drvena piramida na Tepcu iznad Samobora koju je Društvo održavalo. Neka zlobna ruka podmetnula je vatru i zapalila piramidu. Bila je osigurana kod »Croatije«, pa se očekivala osigurina.

U međuvremenu je pripremljen nacrt pravila Hrvatskoga planinarskog društva »Japetić« u Samoboru. Osnivačka skupština samostalnog HPD-a »Japetić« održana je u subotu 15. lipnja 1946. u vijećnici Mjesnog NO-a. Uvodni govor održao je tajnik privremenog i osnivačkog odbora Dragutin Radmilović. Na skupštini je izabran dosadašnji odbor s predsjednikom Mirkom Klešićem mlađim. Umjesto Mije Sokolovića u odbor je izabran Franjo Ivanščak, predsjednik Mjesnog NO-a Samobora, a na mjesto Jure Biščana izabran je Ivan Sudnik ml. (Ivica Sudnik), urarski obrtnik u Samoboru, od 1953. dugogodišnji predsjednik Društva. Prihvaćena su nova društvena pravila.

HPD »Japetić« Samobor djelovalo je nepuna dva mjeseca. U očekivanju potvrde pravila nastvio se rad na obnovi Šoićeve kuće. Međutim, Odsjek unutrašnjih poslova pri Kotarskom NO-u Samobor poslao je dopis Mirku Klešiću, predsjedniku osnivača HPD-a »Japetić«, da ne mogu djelovati kao samostalno društvo jer Fiskulturni savez FNR Jugoslavije nije predvidio samostalna

Bazen iza Šoićeve kuće u Malom Lipovcu

planinarska društva, već ona mogu djelovati samo kao sekcije Fiskulturnog društva ili udruženja.

Privremeni odbor za osnutak HPD-a »Japetić« šalje 14. kolovoza 1946. dopis Odsjeku unutrašnjih poslova kotara Samobor:

»U predmetu osnivanja Hrvatskog planinarskog društva »Japetić« u Samoboru izvješćujemo vas, da je dosadašnji privremeni odbor za osnutak pomenutog društva sa svim svojim dosadašnjim članovima pristupio u sekciju planinarsku F.D. 'Samobor', o čemu se naslov obavješćuje znanja radi.

S time u savezu i rad oko obnove planinarske 'Šoićeve kuće' pod Lipovcem kao i sav budući rad odvijat će se u krilu pomenutog fizkulturnog društva kao posebna planinarska sekcija.

Jer isto fizkulturno društvo 'Samobor' već imade prijavljenu posebnu planinarsku sekciju, koja se sada samo povećava, to ne treba posebne prijave i dozvole za rad pomenute Sekcije.«

U odbor FD-a »Samobor« iz planinarske sekcije izabran je Stjepan Cipek, koji je od 1948. do 1953. bio predsjednik PD-a »Samobor«. Društvo je 1953. na godišnjoj skupštini promijenilo naziv u PD »Japetić«, a 1991. – nakon 43 godine – ponovno u HPD »Japetić«.

Prema Poljakovoj »Zlatnoj knjizi hrvatskog planinarstva« (Zagreb, 2004.), poslijeratno planinarstvo u Samoboru započinje 1946. s Planinarsko skijaškom sekcijom Fiskulturnog društva Samobor. Ovim povijesnim prikazom, temeljenim na dostupnoj dokumentaciji, početak planinarstva u Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata poma knuli smo gotovo godinu dana unazad, točnije na 27. rujna 1945.

Mislio sam da poznajem Velebit

Sjećanje na Dražena Drago Vukušića

Zvonko Trdić, Ogulin

Da me je tko prije desetak godina upitao koliko sam upoznao Velebit, bez razmišljanja bih odgovorio da ga dobro poznajem. Pa vraćam mu se cijeli život, propješačio sam gotovo sve markirane staze na Velebitu, prešao ga uzduž i poprijeko... Smiješno pitanje!

Kad sam 2006. kao »planinar s iskustvom« slučajno postao povremeni član ekipe dr. Borisa Olujića, koja je za potrebe Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit« u topografsku kartu unosila kulturno-povijesne lokalitete i spomenike, pastirske stanove i sve ostale važne točke vezane uz boravak i život ljudi u planini, iz dana u dan čudio sam se novim saznanjima. Slušajući stare Podgorce, istinske junake Velebita, postupno sam shvaćao da dotad o Velebitu nisam imao pojma. Čitao sam ponešto o tome, ali ovo je bilo sasvim novo, potpuno drugačije iskustvo.

Do tada sam Velebit doživljavao kao prekrasnu, surovu planinu. Nisam znao da je Velebit od pamtivijeka mjesto života i uvjet opstanka žilavih Podgoraca, a donekle i Ličana. Velebit nije bio barijera, bio je kolijevka! Na planini je bujao život!

Pokojnog Dražena Vukušića upoznao sam u domu na Zavižanu davne 1972., za moga prvog uzdužnog puta po Velebitu. Tada je Velebit još vrvio životom. Viđali smo se još mnogo puta u planinarskom domu, ali nikada se nismo upuštali u duže razgovore. Te 2006. godine, 24. studenoga, točno dva mjeseca prije njegove smrti, posjetili smo ga u njegovu domu, u Gornjoj Kladi. Razvila se priča o Velebitu. S izrazitom nostalgijom pričao je o svojoj mladosti i životu u planini.

U proljeće, kako je gora listala, selilo se za pašom prema Velebitu. Kod kuće su ostajali samo nemoćni starci. Vukušići su selili u ljetni stan na Babrovaču. Živjeli su od stočarstva i poljoprivrede. Obradivala se svaka krpica zemlje po ogradama, vrtovima i rebinama. Od stana na Babrovači

Dugogodišnji zavižanski meteorološki motritelj i domaćin u planinarskom domu Zavižan Dražen (Drago) Vukušić

išli su za Šarinac i Vukušić dulibu ispod Balinovca. Tamo su sadili mnogo krumpira, sijali ječam, sadili ciklu i korabu. Bilo je mnogo koza i nešto ovaca. Goveda su uzgajali radi kiselog mlijeka, sira i putra, a mule i konje radi transporta.

Dražen nam je pokušao dočarati kako je izgledao jedan dan u ljetnom stanu:

»Stanovi su se gradili od pritesanog kamena kao suhozid, prema mogućnostima i veličini obitelji. Kasnije je bilo i solidnije gradnje. I staje su građene od suhozida. U stara vremena suhozid se pokrivaio borovim ili smrekovim granjem, a u novije doba šimlom (cijepane jelove daščice). Ona se cijepala u Lomskoj dulibi. Zato je moj djed gore zacrtao privatno vlasništvo – Škrbine drage, i tamo imao svoju šumu, gdje je cijepao dugu i šimlu. Namještaj u stanu bio je i više nego skroman. Oko stolice (mali stolić) bili su tronošci za sjedenje. Najvažnije je bilo ognjište s komoštrama, pekom i konjem (kovani nosač na četiri noge), na

koji se stavljalo priklad. Priklad je trupina, deblje drvo koje je držalo vatru. Za rasvjetu u stanu upotrebljavale su se luči, treske otesane sa živoga bora i osušene na suncu. Zbog tesanja luči bile su česte neprilike s lugarima koji su nastojali zaštititi borove. Kad bi se išlo spavati, priklad bi se zasuo lugom (pepelom) koji bi do jutra čuvao vatru.

Ljeti, kada su dani dugi, blago se ispuštalo dvaput dnevno. Pustili bi ga rano, a već oko devet sati ugonilo se natrag u staje. Domaćica bi ostala spremati ručak i obrađivati mlijeko koje je pomuženo toga jutro. Muzlo se u dižve, okrugle drvene posude zapremine 8 do 10 litara, s jednom ručkom, nešto šire prema vrhu. Radili su ih Kutevci. Mlijeko koje se nije sirilo zakuhavalo se u zemljanim posudama. Dio mlijeka se kiselio, a od skorupa se pravio putar. Mlijeko za sirenje zagrijavao se na približnu temperaturu kao što je pomuženo. Murica (sirište) pravila se od janjećih želučaca. Palenta se kuhala svaki dan. Jela se s varenikom, i onda – u sjenik na spavanje. Zemljano posude i peke radile su se u Kaluđerovcu, u Lici. Posude za kuhanje morale su se 'kaliti' da ne bi pucale prilikom zagrijavanja. To se radilo tako da se u posudi na žeravi pale drvene rge. Posude se kupovalo na sajmovima u Lici.

Domaćica bi donosila i vodu iz čatrnje. Čatrnje su se počele raditi tek kada se saznalo za cement. Ranije se voda nosila s izvora žive vode. Ispod Budima nalazi se izvor i lokva – Borova vodica. Kad bi bile jake kiše, Borova vodica bi se prepunila i voda se preko brijega prelijevala u

Devčić dražicu. Zato su onaj brijeg zvali Mlinica. Kažu: mogli bi mlinovi mlit – toliko vode ima! Moja baka bi uzela burilo (posuda za nošenje vode), 'krpice' od djece i dobra dva sata išla do te Borove vodice. Oprala bi robu, natočila vodu i donijela je u stan na Babrovači. Kada bi se blago satjeralo u štalu, išlo se oko sijena, kositi, sušiti i skupljati. Sijeno se na mulama snosilo kući u Kladu, na štalu. Za košnjom se išlo na Zavižan i u Veliki Lom. Oko tri-četiri sata blago se ponovno ispuštalo na pašu. Na paši bi se mladež sastajala na nekoj od livada. Pričali bi i pjevali, a znala se čuti i kuterevačka 'dangubica.'«

Život Podgoraca bio je iznimno težak i naporan. Oskudijevali su u svemu, a da bi nekako preživljavali, bili su primorani na danas nezamislive napore. Oskudna velebitska zemlja škrto je rađala, a i s onim što je rodilo bilo je velikih muka. O tome Dražen pripovijeda:

»Kruh se pravio od ječmenog brašna. Zrnje se nosilo u Žrnovnicu pokraj Svetog Jurja. Na mule smo tovarili i do sto kila. Tamo je izvor žive vode koji je pokretao mlinove. U novije vrijeme bila je i stupa za obradu ječma. Ako ne bi radila mlinica u Žrnovnici, išli smo mliti u Švicu. Išlo se rano u zoru, a popodne se stizalo u Švicu.

Često se odlazilo u Liku. Iz našega sela išlo se nekih kilometar prema Senju, pa se desno izlazilo na Trnovac, te preko Ždrila, kroz Rogić dulibu i Miškulinsko grabarje, pa preko livada na Božinu plan, i silazilo se u Krasnarsku dulibu, u selo Krasno. Iz Krasna se išlo desno u Kosinj, a pravo

Borova vodica

ZVONKO TRDIĆ
ZVONKO TRDIĆ

Ljetni stan obitelji Vukušić na Babrovači

se išlo preko prijevoja u vlaško selo Gorić, pa se silazilo u Švicu, a iz Švice u Donje selo i Gornje selo ispod Otočca. S mulama smo išli izravno u dvorišta. Ljeti smo nosili smokve, a u jesen vosak i mijenjali za grah. Nije se to za novce prodavalo! Na sajmovima u Lici prodavali smo blago, a kupovali kovačku robu, peke, posuđe i alat. U jesen je taj put bio vrlo opasan. Bilo je slučajeva da bi se ljudi smrznuli u Velebitu. Bio je to surov i mukotrpan život.«

Bez obzira na sve životne teškoće Podgorci su neizrecivo zaljubljeni u svoj Velebit.

Dražen Vukušić zaposlio se kao motritelj na meteorološkoj postaji i domar u planinarskom domu na Zavižanu davne 1962. godine. Tijekom 1963. dovršena je cesta koja ide od Oltara prema Lomskoj dulibi. O toj cesti Dražen pripovijeda:

»Do tada je ispod doma prolazila konjska staza za zaprežna kola. Ta cesta ne bi prošla preko Zavižana da nije bilo nekog Župana, upravitelja Šumarije u Krasnom polju. Trasa je bila ispod Pivčevca, pa šumom u Veliki Lom. On je rekao: 'Ako cesta ode tamo, ja ne ću moć' na Zavižan doći popiti čašu vina!' I tako je cesta prošla ispod doma na Zavižanu.«

B. OLUJIC

Zvonko Trdić u razgovoru s Draženom Vukušićem u Gornjoj Kladi

Podgorci su Bunjevci, Hrvati, katolici. Pobožan su narod. Redovito se okupljaju na svetkovinama kroz godinu. Vjera im je bila dodatan oslonac u mukotrpnom životu. Draženova supruga Marica pripovijeda o nekim starim običajima i drevnim vjerovanjima:

»Na Badnjak bi vodu od pranja suđa nosili blagu, zajedno s krušnim mrvicama sa stola. Ispod božićne svijeće bi one 'suzice' voska nosili u pčelinjak. Pod svaku košnicu stavljalo se po nekoliko tih mrvica voska, da bi pčele bile zdrave i davale više meda.

Na Tijelovo se blagoslivljalo lišće od oraha, a maslina se blagoslivljala na Cvitnicu. Na Jurjevo u jutro mećala se u jednu staru posudu žerava iz peći, a na žeravu taj blagoslov, blagoslovljeno lišće od oraha i maslina. To je žena nosila svuda oko kuće i štale, u kuću i u štalu. Blagoslivljalo se i blagoslovljenom vodom. Blagoslov i blagoslovljena voda nosili su se i u planinu. Kad bi liti bila nevera, kad se sijao ječam ili krumpir sadio, ili kad bi krupa počela padati, onda se isto meća blagoslov na žeravu i iznosio prid kuću, prid vrata, da se nevrime stiša. Stolac tronožac se okrenuo naopako i na njega se mećala posuda sa žeravom.«

I Marica je rodom iz Gornje Klade. Sjeća se kako je kao djevojka pjevala svom voljenom momku Draženu: »Pet minuta, nije ni tu puta.

Dođi dragi, nije ti daleko!«

ZVONKO TRDIĆ

Marica Vukušić

Mistika Velebita

Štefanija Dimač, Pregrada

Svaki posjet omiljenoj planini po nečemu je poseban, svaki put donesem neko novo saznanje. Isti predjeli oduševljavaju me jer su uvijek tako drugačiji, različito doživljeni, uz bogatstvo bioraznolikosti i geomorfologije, legendi, povijesnih previranja te brojnih kulturoloških značajki.

Velebit, to raskošno djelo Božjih ruku, nogu uronjenih u plavetnilo Jadrana, mamilo nas je blještavim stijenama visoko u modrini, s pregršti mistike u njedrima. U Starigradu smo zastali tek toliko da uzmemo ključeve kućice u kojoj smo planirali noćiti, nestrpljivi da što prije stignemo u srce drage nam planine, na rubno područje Nacionalnog parka Paklenica.

Na 900 metara nadmorske visine prostrla se velebitska visoravan Veliko Rujno. Jesenas smo se odatle penjali na Bojin kuk, ali malo vremena što smo ga tada imali na raspolaganju bilo nam je dovoljno samo za kratku šetnju do svetišta i obnovljenih kuća oko njega.

Na početku visoravni, podno vrha Golića, nekoliko obnovljenih kamenih kućica svjedoči o nekadašnjoj živosti krajolika, gdje se živjelo od proljeća do jeseni, a prostrana su polja vrvjela ovcama. Očajnički se želi vratiti živost tom rajskom krajoliku pa se obnavljaju privatne kućice,

na radost planinara, turista, sportaša, hodočasnika i svakog istinskog ljubitelja netaknute prirode. Opojni mirisi majčine dušice i tek procvjetalih narcisa ispunili su dvorište kuće tik uz borovu šumu, a purpurne stijene Bojinca nasuprot njemu kupale su se u smiraju dana. Bezbroj blještavih zvijezda ubrzo je zasuo nebo, kroz mirisne borove grane namigujući skupini kontinentalaca. Svježina svibanjske noći tjera veselo društvo u kuću, pokraj tople peći, na uživanje uz pucketanje vatrice, gdje se komotno može smjestiti dvanaest osoba.

Čista posteljina i uredne sanitarije pravi su luksuz u planini. Iako skromna, kuća je uvelike nadmašila moja očekivanja.

Sunce i svi »cimeri« bili su još u dubokom snu kad sam trčkarala uokolo u društvu mnogobrojnih ptica, zanesena njihovim koncertom priređenim u čast rađanja novog dana, pomalo oprezna zbog velikih životinja koje se smucaju tim područjem.

Vrzmanje u dvorištu i veseli žamor odaju da su se svi probudili i da su spremni za cjelodnevni hod velebitskim vrletima. Sunce je žmirnulo s Golića prvom zrakom, nježno nam milujući leđa putem prema zavjetnom marijanskom svetištu na Velikom Rujnu, jednom od najvažnijih u čitavom podvelebitskom kraju, pogotovo za Podgorce. Na blagdan Velike Gospe tu se okupe tisuće hodočasnika.

Među sunovratima

Kristalno modro nebo i jaka rosa na pognutim vlatima trave naviještali su lijep dan. Markacija vodi mekom poljskom stazom. Ljubičasta polja orhideja izmjenjuju se s poljima bijelih narcisa i ponekim alpskim jaglacem. Veliko i Malo Rujno čine najprostraniju velebitsku visoravan, dugu sedam i široku jedan kilometar. Staza je lagana, pogodna za šetnju srcem planine i za planinare slabije kondicije. Naši orijentiri, Stap i Stapina u daljini, čine se kao čovječuljci u igri »čovječe, ne ljuti se!«. Laganim usponom kroz vriesak i kadulju stižemo u selo Račabušu gdje zatičemo komadić prošlosti – pastira s ovcama. Staza se blago spušta prema Javorju kroz prekrasnu gustu bukovu šumu. Mladi svijetlozeleni listovi prolisalih bukava drhturavo trepere na jutarnjim zracima skrivajući neumornog pjevača, kukavicu. Tek pristiglo proljeće podarilo nam je šarene leptire uza stazicu omeđenu gustom svježom travicom. Osjećala sam se kao začarana u nekom nadnaravnom parku. Zamrle su šale i brbljanje, spontana tišina odavala je da se okolna ljepota svih duboko dojmila. Hodanjem ugaženom stazom svatko dobiva svoj dio ljepote koja se tako darežljivo nudi na svakom koraku. Prožeta osjećajem potpunog sjedinjenja sa savršenstvom prirode i duboko zahvalna za trenu-

tak takvog iskustva, potpuno sam se prepustila upijanju ljepote skladnih pejzaža.

Laganim usponom preko Dulibine i Biljevina stazica nas je vodila do Kamene galerije, jedinstvenoga krškog fenomena. Labirint špilja, klanaca, usjeka i neobičnih tvorevina koje je priroda vjekovima klesala u kamen vjetrom, kišom, zimom i suncem te parala munjama. Nadilazeći ljudsku maštu, bizarni kameni oblici udomljuju nježnu kockavicu, Kitajbelov jaglac, peruniku, alpski jaglac...

Potrebno je ponešto planinarskog iskustva i vještine za sat-dva obilaska. Smjer označen natpisom »Ljepše« vodi po ljestvama, sajlama i klinovima, i zaista jest ljepše.

Vraćamo se na stazu prema Stapini, čije su stijene također remek-djelo prirode. Budući da sam se željela popeti i na Debeli kuk, nikako mi nije bilo po volji spuštati se do Tatekova skloništa na Stapu, a onda s druge strane doline svladavati dodatnu visinsku razliku. No, društvo koje se namjeravalo izležavati na mekoj travici oko skloništa dok se manji dio nas ne vrati nije marilo za to. Logično mi je bilo produžiti ravno po hridima prema Debelom kuku, koji mi se činio nadohvat ruke. No, budući da kretanje planinom ne funkcionira prema zamišljenoj logici, nikako nisam mogla

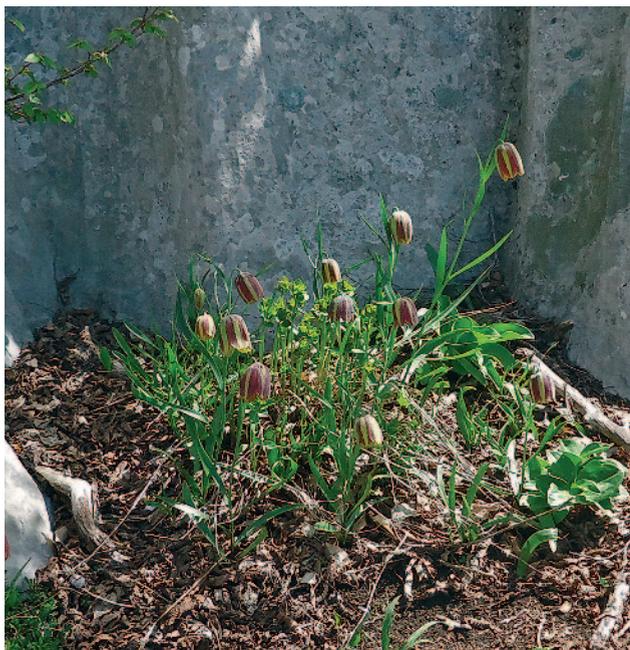

Prirodni most u Kamenj galeriji

izbjeci strm silazak do Tatekove kolibe. Nisam požalila spuštanje jer dolac nije samo lijep, već je i neizmjereno bogat. Izvor pitke vode u stijeni krševita bespuća zaista je prava blagodat. Jasno mi je zašto je Slavko Tomerlin Tatek kolibu izgradio baš ovdje. Travnati dolac Stap na 860 metara, s izvorom, važno je sklonište na putu od Baških Oštarija prema Strugama.

Nekoliko nas nastavlja uspon prema Debelom kuku (1269 m). Hlad bukove šume ublažava napor strmog uspona. Posljednjih stotinjak metara treba svladati kratak sipar i oštar uspon travnatom goleti pod samu stijenu. Uspon na njen vrh nije zahtjevan. Iako nismo na osobitoj visini, s njega je prekrasan vidik u svim smjerovima. Golić, u čije se podnožje vraćamo na noćenje, činio se nedostižno dalekim. Impozantne stijene Stapa doimale su se iz daljine malenima poput kula u pijesku. Velebitski vrhovi prostrli su se pred nama u svojoj punoj ljepoti, još s ponekom krpicom zaostalog snijega.

Premda je veći dio staze od Velikog Rujna do Stapa i natrag prava šetnica, zbog duljine hoda potrebna je dobra kondicija. Posljednjih sat-dva hoda u povratku osjećali smo umor, ali ga je ublažila razigranost zalazećeg sunca šarajući okolnim stijenama i bacajući mistične sjenke u dulce i na usnule cvjetne glavice u travnatim jastucima.

Prirodni buket kockavica u Kamenj galeriji

Jednostavno nismo marili za teške noge i pozornost smo usmjerili na božanstven krajolik, upijajući zvukove, mirise i prizore Velebita u smiraju dana. Živost ne zamire, štoviše, sve će vrvjeti

U Kamenj galeriji

bićima koja ne žele danju biti viđena, krijući se pod zemljom i u gustim šumama, ostavljajući nama nesmetanost dana, očekujući od nas to isto noću. U podnožje Golića došli smo s posljednjim tračkom dnevne svjetlosti, umorni, ali beskrajno ispunjeni. Tuširanje i ukusan roštilj vraćaju energiju, ali planovi za drugi dan razumno nas spremaju na počinak.

Jutro nije ulijevalo mnogo nade za uspon na Vaganski vrh. Okolni su se vrhovi gubili u gustom magli, iz Like je stizala pošiljka gustih, teških oblaka. Noge su bile zahvalne za sat-dva laganog švrljanja okolnim poljima. Pustili smo Vaganski vrh da se sa svojim visokim susjedima skriven igra u oblacima dok smo se spuštali prema moru i suncu.

Iznad Starigrada, uza cestu koja vodi iz središta, zaustavili smo se i posjetili mirila, kameno spomenznamenje tajanstvene prošlosti Velebita. Tri kilometra uređene planinarske staze vodi na Opuvani dolac, gdje se može vidjeti sva raznolikost znakova starigradskih mirila. Niz padinu Velikog Vitrenika staza vodi u zaselak Marasoviće. U tamošnjoj etnografskoj zbirci mogu se pobliže upoznati tradicija, kultura i običaji podvelebitskoga kraja.

O mirilima se vrlo malo zna. Tek poneka televizijska emisija ili koji šturi članak oprezno se dotakne običaja koji je zabilježen samo u Hrvatskoj i nigdje više. Poznato je da se u zabačenim zaselcima Velebita jako teško živjelo. Kamena kućica u planini bila je dom mahom pastirima i njihovim obiteljima u ljetnim mjesecima. Svoje mrtve spuštali su u doline do kojih su tijelo – oprano i odjeveno u najbolju odjeću ili samo zamotano u tkaninu i vezano za drvena nosila – satima teško nosili do groblja. Tijelo se čitavim putom smjelo

spustiti na zemlju samo jednom, na točno određenom mjestu, okrenutom prema istoku. Tada se izvodio poseban ritual, uzimanje »mire«, tako da se po jedan plosnati kamen stavio tik uz pokojnikovu glavu i stopala. Prema duljini tijela mjerila se duljina duše. Mjesto je to gdje se duša mirila i odlazila u raj, a poštivalo se više od groba. Ako bi zagrobna duša lutala, bila je vezana za to mirilo. Živi su se time štitili od uznemiravanja lutajućih duša. Katolički su svećenici ignorirali taj običaj, a pravoslavni su čekali da ritual završi. Tada bi se uključili u povorku ispraćaja zemaljskog tijela do groba. Ritual je dan-danas djelomice sačuvan kod pravoslavaca. Tek nakon dva tjedna, pa do godinu dana od smrti, ovisno o materijalnoj moći obitelji, na glavnoj kamenoj ploči mirila klesali su se znaci tajanstvenog značenja, solarni križ, svastika, četverolist, pentagram, trozub, osmerokraka zvijezda, rijeka, glava zmije. Prostor između kamenih ploča koje su označavale koliko je bilo dugo pokojnikovo tijelo, odnosno duša, jednostavno se popločio kamenjem. Mirila su spominjana u 18. stoljeću, a dosad ih se pronašlo više od 1500 i zaštićeno su kulturno blago. Planinari godinama nailaze na njih i ne znajući što su.

Viđali su mještane kako napasaju stoku oko mirila, kada su pastirice izgovarale neku vrstu

molitve koja je također bila dio rituala. Vjerovalo se da su uz mirila duše pastira s dušama svojih ovaca, o kojima im je ovisilo preživljavanje. Do pojedinosti vezanih uza sam ritual teško se dolazi. Nadobudno sam se i sama raspitivala kod mještana, ali dobila sam samo vrlo šturu podatke od starijih ljudi. Mlađi su najčešće samo odmahnuli rukom, ne pridajući važnost nekadašnjim običajima, a često ni sami nisu čuli za to. Dalje od Velebita tek rijetki znaju što su mirila. O njima nema nikakva pisanog traga. Usmenom predajom vežu se uz kulturu velebitskih i dinarskih stočara. Pretpostavlja se da je običaj zamro sedamdesetih godina 20. stoljeća kad su u srce planine prodrle ceste, a stanovništvo se preselilo u doline, sve više napuštajući stočarstvo i velebitski život, okrenuvši se turizmu, ribarstvu i radu u tvornicama. U novim obitavalištima oboljelima je bila dostupnija medicinska skrb, pa se manje umiralo u planini.

Mirila su danas jedinstveni spomenici, okrenuti prema suncu, bez želje da se istaknu već na prvi pogled, u suglasju s prirodom i onim što ona može. Mističan svijet zaboravljene baštine, odnos između života i smrti, vjerovanje u onostrano i u dušu kao takvu. Mirila, iako mistična, mnogo govore o životu s prirodom, istovremeno tako bliskom i dalekom.

Vidik prema Stapini i
Bojincu (prema jugu)

Sutra je novi dan

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Kasno je proljeće. Topao lipanjski dan sja nad Gorskim kotarom. Visoko, kitnjasto nebo miluje zelene, meke i divno zanimljive gorskokotarske planine. Lijepo je u proljeće šetati planinama. Šuma je ljubazna, trava je meka poput baršuna, a polja su posuta cvijećem. Tu je radost, to je srcu drago. Neću sad o svemu govoriti riječima oduševljenja. Oni će još dugo pričati sami o sebi, čak i onda kad glavni likovi ove priče već budu zaboravljeni. Zabilježiti ću tek jedan trenutak, jedan dan u kojem su se u snažnoj sinergiji predivno sjedinili ljudi i planina, u zajedničkom naporu i suradnji, u uzajamnom djelovanju za spasenje od međusobne otuđenosti.

U Lepenici se jutarnji zrak zagrijavao i polako strujao, šumsko je lišće stresalo sa sebe rosu, a u travi je sve jače blistalo tamno zelenilo. S neba su se poput lepeze širile sunčeve zrake. Pjevale su nevidljive ptice. Nebo je bilo modro, a na njemu se je nad kovrčavim šumskim krošnjama jasno ocrtavao travnati stožac Tuhobića. Šumom je strujao prepoznatljiv miris medvjedeg luka. Nakon šumskog pojasa uslijedila je cvjetna livada koja se poput saga prostrla sve do vrha.

Tuhobić je pitom vrh s kojeg se pruža vidik na mnoge druge gorskokotarske vrhove i jezera

s jedne te na Riječki zaljev s Učkom na drugoj strani. Jasno se razabire granica između šumovite goranske i travnate primorske strane. Utonula sam u toplu, mekanu travu i udisala svjež gorski zrak. Preda mnom su bili lijepi vidici. Činilo mi se da je svijet podijeljen prozirnom vodoravnom linijom na dva dijela. Gore je plavo, sjajno nebo, prozračan zrak, visoki, mirni oblaci, sunce i ptice u letu. Na rubove neba koji se spuštaju prema zemlji pričvršćene su kućice, šume, vrhovi planina, jezero i more koje ljujuška otoke u daljini. Lijeni brod bez žurbe plovi po sivkasto-modroj vodi Jadranskog mora. Raznobojni cvjetovi kao uoči blagdana, uredno su razmješteni po travnatoj glavi planine. Čovjeku je lijepo gledati taj jednostavni prizor zemlje, počinje i svoj kamenčić smještati u njezin mozaik, veselo gleda naprijed pa i sama priroda u njegovim očima izgleda uređenija. Svi se cvjetovi i glasovi poput rose slijevaju u njegove grudi, bude spokojnu radost i želju da što dulje bude dijelom vedroga lipanjskog dana.

Zamamno je ležati u travi i promatrati nebo kako se beskrajno udubljuje u visinu, podiže me uvis, a zemlja postaje sve manja. Obuzela me je želja da odmah, ne mičući se s mjesta, zagrlim sve oko sebe. Lijep je osjećaj čuđenja koji dotiče svaku

KLARA JASNA ŽAGAR

Silazak s Tuhobića

sitnicu, prodire i u najmanju pukotinu duše i tamo sjedi i dršće od dragosti i uznemirenosti. Priroda je ovdje divan graditelj ljeta i zime, vjetrova i zavjetrine. Zbunjeno počinjem nazirati idilu. Ja sam kristal o koji svijet tiho zvoni i u kojem blista odsjaj sunca. Želim živjeti u prijateljstvu sa svime što živi oko mene.

Dok sam promatrala nepreglednu kolonu ljudi koja se razvukla hrptom planine na putu prema Satničkom, činilo mi se da svi činimo jedan skladan planinarski kolektiv. Pomislila sam kako svaki planinar mora gledati na drugog planinara kao na svoga najbližeg druga i prvog prijatelja, jednostavno mu se osmjehnuti, mora ga poštovati, štiti, pomagati mu ako mu je potrebna pomoć, ispravljati ga ako pogriješi. U tom trenutku nisam još znala koliko je ova misao snažno živjela baš danas i baš na ovoj planini. Nisam još znala kako su dobri ljudi ublažili bol i strah, a možda i spasili jedan život ugrožen ugrizom zmije.

Miris kuhanoga graha navijestio je da se putu bliži kraj. Zaszvirale su harmonika i gitara, oglasile su se pjesme koje su povremeno prekidalu vedri glasovi planinarskog zadirkivanja, a povremeno zmije uznemirene čudnim došljacima bježeći u svoja sigurna skloništa. Činilo se da se po svim zakutcima, pukotinama i prolazima motaju

dugačke bjelice. Prekrasnim zmijskim plesom branile su svoja legla, a potom, umirene, nisu više na nas obraćale nikakvu pozornost. Mi ne postojimo u njihovu svijetu. Za nas su odabrale priču koja je činila dan još ljepšim, još znamenitijim.

Pjevali smo dugo i pomalo sjetno. Predvečerje je bilo tiho, jedno od onih blagih proljetnih predvečerja kad je sve unaokolo prepuno cvijeća, zemlja ugodno miriše, zrak je proziran, a crvenkasto se nebo bliži sutonu. U nastaloj tišini svaki je zvuk glasan – i šuštanje lišća i lepet krila prhnule ptice. Trgneš se pa se onda opet umiriš u tišini. Misli prozirne poput paučine ne mogu se izraziti riječima, zabljesnu i brzo nestanu oblikujući za čitav život sjećanje na lijep dan u Gorskom kotaru.

Sjajem poznatih očiju i igrom poznatih osmjeha polako smo kroz vlažan sumrak odlazili iz današnjeg dana. Padala je noć i s njom se u grudi slijevalo neko snažno osvježanje, blago dotaknulo srce toplom rukom i izbrisalo iz sjećanja sve što treba zaboraviti. Mnogi su ljudi svojom jednostavnošću, iskrenim prihvaćanjem i svojim razmišljanjima o životu i planini obogatili moju dušu. A sutra? Zbog njih će sutra biti ljepši novi dan.

(U spomen na planinarku Maricu Pavlović)

Planinarstvo bez planine

U Konjščini sagrađena piramida usred polja

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Priča započinje 1982. godine, u vrijeme kad sam bio predsjednik Hrvatskog planinarskog saveza. Na sjednici upravnog odbora predložim pod razno:

- Drugovi (tako se onda službeno oslovljavalo članove), na redu je zahtjev za registraciju novog planinarskog društva »Gradina« osnovanog u zagorskom gradiću Konjščini.

- Opet ovi Zagorci, pa imaju već dvaput više društava nego planina – netko prigovori.

- Osim toga, ovi nemaju u blizini nijednu planinu kao ostala društva – doda drugi.

- Oni radije idu u dubinu nego u visinu (mislio je pri tom na konjščinske ugljenokope).

- Nemaju šanse, brže će im se društvo ugasiti nego što su ga osnovali – priključi im se još jedan pesimist.

Tako je otprilike tekla rasprava, sve dok im se jedan utjecajni optimist nije usprotivio pomalo maoističkom uzrečicom: »Neka cvjeta tisuću cvjetova!«. Nakon toga je prevladao optimizam pa sam

raspravu mogao završiti sa zaključkom: »Gradina« je jednoglasno postala novom članicom HPS-a.

I nismo pogriješili. Njezin predsjednik Alojz Kranjec postao je član našeg izvršnog odbora, »Gradina« je označila put Konjščina – Ivanščica s tri kontrolne točke (6 sati hoda), 1992. priredila je kod lovačkog doma u Kosovečkom Selu uspješan 35. Planinarski slet Hrvatskog zagorja s oko tisuću planinara, a od 2010. organizira povodom Dana Općine Konjščina godišnji pohod »Po dragomu kraju«. Danas, nakon tri desetljeća, »Gradina« je jedno od najaktivnijih planinarskih društava u zagorskoj regiji. Kako je to moguće i zašto?

...

Planinarstvo je ljubav, a ljubav ne pozna granice. Možda je najbolji primjer za to upravo »Gradina« koja nema »svoju« planinu. Medvednicu i Ivanščicu »prisvojila« su ostala zagorska društva, no članove »Gradine« to ne smeta. Na onom uskom prostoru koji im je preostao, u »Zagorskom kotlu« kako ga neki nazivaju, redovno

Vidikovac Lasače (185 m) kod Konjščine

Gradina u Konjščini po kojoj je planinarsko društvo dobilo ime

održavaju godišnji pohod »Po dragomu kraju«. Istina, on ne vodi u nebotične visine nego u obliku šetnice po zagorskim brežuljcima oko Konjščine, ali ima veliku prednost: s te dvosatne staze pružaju se lijepi vidici na zagorske planine kakvih na tim planinama uglavnom nema, jer su toliko šumovite da se satima ne vidi ništa drugo nego šuma.

A najveće je iznenađenje na toj stazi piramida »Lasače« usred ravnice (nadmorska visina oko 185 m). Prava planinarska piramida! Nije visoka ni deset metara, no više nije ni potrebno, a smještena je tako da imate Hrvatsko zagorje kao na dlanu. I ne samo to, nego se na vršnoj etaži nalazi ploča sa smjerokazima tako da lako možete prepoznati sve zagorske vrhove. Ima tu logike! Čemu piramida na vrhu s kojeg se i bez nje vidi nadaleko; piramida je korisnija u nizini iz koje se trebaš izdignuti ako hoćeš proširiti svoj vidokrug.

Zanimljivo je i to da u blizini teče potok Batina (vjerojatno antički Bathinus flumen) na kojem je izgledno da se prije dva milenija odigrala jedna od najkrvavijih bitaka u starom vijeku. Teza je da su Rimljani upravo ovdje 3. kolovoza 8. godine poslije Krista konačno potukli ustanike panonskog vojskovođe Batona Breučkog, pa možda po njemu i ime potoku Batini. Više o tome piše na poučnoj ploči na samoj piramidi, ali sve to tek arheolozi moraju dokazati.

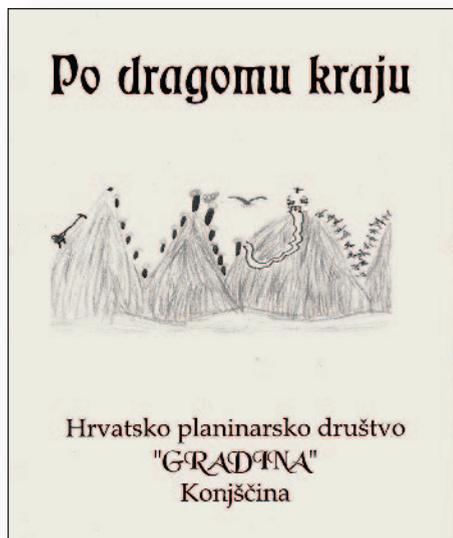
Konjščina je još po nečemu iznimka u Hrvatskom zagorju: dok se ostale stare gradine nalaze na čunjastim vrhovima tako da im planinarske kuće mogu pozavidjeti, gradina po kojoj je planinarsko društvo u Konjščini dobilo ime sagrađena je oko 1500. godine - usred ravnice.

Ovogodišnji pohod »Po dragomu kraju« održan je 11. kolovoza, a započeo je u Vatrogasnom domu u kojem je priređena prigodna izložba planinarske fotografije. Završio je veselicom pod šatorima kod gradine grofova Konjskih gdje je izletnicima u iskaznici potvrđen obilazak puta. Tko dokaže da je stazu prošao tri puta stječe pravo na znak priznanja.

Spomenimo još jednu originalnu pojednost. Za izradu slike na naslovnici iskaznice nije angažiran neki ugledni akademski slikar nego – mjesni dječji vrtić! Dječjoj mašti treba oprostiti što - možda zbog lokal-patriotizma? - preuveličava svoje zagorske brege. Na njihovoj slici svaki izgleda kao Matterhorn, a planinari se kao mravi preko njih prelijevaju poput bujice.

Sada možemo odgovoriti na početno pitanje - kako je to sve moguće i zašto? Zato što planinarstvo čine pravi ljudi na pravomu mjestu, a gdje takvih ima, planine će se lako naći negdje širom Zemljine kugle.

Iskaznica s crtežom koji prikazuje kako polaznici dječjeg vrtića u Konjščini vide »zagorske brege«

VRH

Plešivica u Samoborskom gorju (779 m)

Plešivica je drugi po visini vrh u Samoborskom gorju i odavno popularno planinarsko izletišta. Na vrhu se nalazi 5 metara visoka željezna piramida i kameni geodetski stup. Prva piramida visoka 10 metara bila je podignuta već 1881. godine. Uz nju je bila sagrađena koliba veličine 4x4 m koja je služila kao zaklon od ne vremena. Piramida je izgorjela 1903. pa je HPD 1905. na istome mjestu postavio novu željeznu piramidu. Ona je 1924. bila renovirana, ali je i poslije nekoliko puta stradala zbog nesavjesnih posjetitelja. Piramida koja je sad na vrhu podignuta je 1957. godine. Vrh se nekoć zvao Čerga, vjerojatno po nekadašnjoj planinarskoj kolibi. Vrh je uzletišta za letače padobranskim jedrom.

Koordinate: N 45° 44' 13.9" E 15° 40' 5.2"

Žig: Kutija s upisnom knjigom pričvršćena je za piramidu, a metalni žig zavaren je sa strane na kutiji

Prilazi: Poljanice – Plešivica 40'
Rude – Manja Vas – Kotari – Plešivica 2 h
Pl. dom pod Okićem – Plešivica 1.30 h
Novo Selo Okičko – Popov Dol – Zub – Plešivica 1.40 h

Svi usponi na Plešivicu su, zbog njene konfiguracije, strmi. Najkraći i najlakši je prilaz s prijevoja Poljanice na cesti Samobor - Rude - Jastrebarsko (automobil treba ostaviti kod lovačkog doma »Srndač« na samome prijevoju).

Zemljovid: Samoborsko gorje, 08 (Smand)

KT: Hrvatska planinarska obilaznica, Samoborska obilaznica, Jaskanski planinarski put

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

TOMISLAV MARKOVIĆ

Istarski planinarski put (IPP)

Upravlja: Istarski planinarski savez

Godina osnutka: 1976., obnovljeni IPP 2006.

Vrsta obilaznice: vezna

Minimalno vrijeme obilaska: 50 - 60 h

Broj KT-a: 27

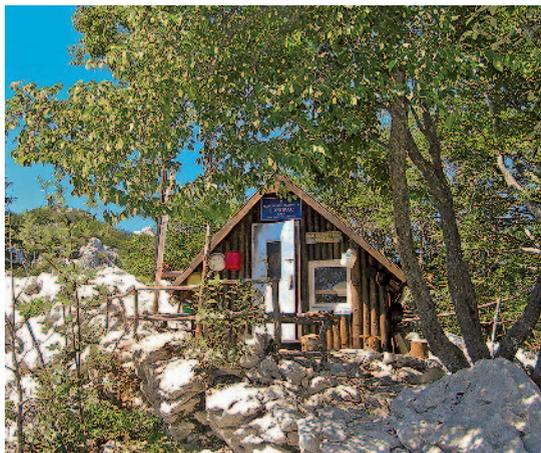
KT: Romanija kod Umaga, Markovac, Buje, Triban, Sv. Juraj, Greben, Buzet, ž. st. Buzet, planinarska kuća Žbevnica, Žbevnica, Gomila, Orljak, planinarska kuća Korita, Brajkov vrh, V. Planik, Poklon, Vojak, Brgud, Kremenjak, Šikovac, Sisol, Plomin, Standar, Labin, Oštri, Skitača, Crna Punta

Informacije: Vladimir Rojnić, 098/366-101

Davne 1971. godine, povodom proslave obljetnice uspostave Labinske republike prvi se put pojavila glasno izrečena zamisao o trasiranju planinarske obilaznice u Istri, od Ankarana, preko Buzeta, do Labina. Ta je zamisao ostvarena nakon pet godina, prigodom 55. obljetnice Labinske republike. Istarski je planinarski put u idućim godinama više puta proširivan i obnavljan. Godine 2006., nakon višegodišnjeg mirovanja, ponovno su ga uspostavile članice Istarskoga planinarskog saveza: PD »Glas Istre« Pula, PD »Pazinka« Pazin, HPD »Planik« Umag i PD »Skitača« Labin. Današnji IPP dug je gotovo 200 kilometara, a sastoji se od 4 dionice. Početak IPP-a je u mjestu Juricaniji, oko tri kilometra od centra Umaga i nepunih 500 metara od obale. Drugi početak, ili završetak puta, nalazi se na istočnoj obali Istre, ispod sela Skitače, na kraju Labinskog poluotoka, na rtu Crnoj punti. Na taj način ovaj atraktivan put i simbolički povezuje zapadnu i istočnu obalu Istre, pružajući planinarima mnogo razloga da s gojzericama na nogama upoznaju istarske krajo-like. Staza je obilježena planinarskim markacijama i oznakama »IPP«.

Vojak na Učki, najviši vrh na Istarskom poluotoku

PLANINARSKA KUĆA

Planinarsko sklonište »Crnopac«

Planinarsko sklonište Crnopac (1140 m) nalazi se na maloj kamenoj zaravni, uz rub nepristupačne kotline prošarane stijenama i šumom. Sklonište je sagradio zadarski planinar Slavko Tomerlin Tatek, a brigu u skloništu nedavno je preuzeo HPD Mala Rava. To je kućica od drvenih trupaca, iznutra obložena drvom, a krov je od aluminijskih ploča. Istočno od skloništa je ručna pumpa s pitkom vodom. Pred kućom je stol s klupama. Sklonište je pogodno ishodište za uspon na vrh Crnopca te za obilazak Puta Malog Princa.

INFO

Otvoreno: stalno

Opskrbljeno: neopskrbljeno

Mjesta za noćenje: 8

Upravlja: HPD Mala Rava, Zadar

Informacije:

Zoran Simičić 095/88-76-080,

Željko Antišin 098/377-439,

Eduard Magazin 098/254-452

Najbliži prilaz vozilom: asf.

cestom iz Gračaca ili Obrovca do Prezida, pa mak. odvojkom 800 m prije prezidskog tunela 3 km do okretišta šumske ceste (45' do kuće)

www.pdotatija.hr

PD »Opatija« izradio je nedavno novi web i započeo ga ispunjavati lijepim slikama i korisnim podacima. Osim godišnjeg plana izleta, podataka o ljetos obnovljenom planinarskom domu »Poklon«, fotogalerije i izvještaja s izleta, web sadrži pregledne informacije o samom ustroju društva, što posebno vrijedi pohvaliti jer gotovo nijedno planinarsko društvo u Hrvatskoj nema na webu objavljen statut te popis članova u tijelima društva. Pohvalna je i inicijativa za prikupljanje i digitalizaciju povijesne građe.

www.pdotatija.hr

IZ PLANINARSKJE PROŠLOSTI

Začasni članovi Hrvatskoga planinarskog društva

HPD je svojim Pravilima predvidio imenovanje zaasnih članova. To su bili oni istaknuti planinari »koje glavna skupština imenuje radi osobitih zasluga što su ih stekli za društvo ili njegov cilj.« U 66 godina svoga postojanja proglašeno je samo 46 zaasnih članova, dakle, bila je to rijetka počast koju nije bilo lako steći. Zahvaljujući savjesnoj evidenciji tajnika Josipa Plačeka sačuvao nam se njihov popis. U zagradi je godina imenovanja:

1. Prof. dr. Johannes Frischauf (1889)
2. Josip Torbar (1889)
3. Ivan Exner (1910)
4. Miroslav grof Kulmer (1921)
5. Jakob Aljaž (1924)
6. Ivan Gojtan (1924)
7. Dr. Mijo Kišpatić (1924)
8. Vladimir Krešić (1924)
9. Dr. Oton Kučera (1924)
10. Ing. Milan Lenuci (1924)
11. Prof. Vjekoslav Novotni (1924)
12. Prof. Josip Pasarić (1924)
13. August Pisičić (1924)
14. Dr. Radivoj Simonović (1924)
15. Viktor Borovečki (1926)
16. Stojan Mesić (1926)
17. Prof. Vladimir Stahuljak (1926)

18. Dr. Ivan Krajač (1927)
19. Ljudevit Rossi (1930)
20. Mr. ph. Fran Častek (1931)
21. Prof. Umberto Girometta (1931)
22. Mr. ph. Mirko Kleščić st. (1931)
23. Gjuro Pany (1931)
24. Dr. Josip Poljak (1931)
25. Dr. Adalbert Špiler Georgijević (1931)
26. Dr. Dinko Vitezić (1931)
27. Emil Weis de Polna (1932)
28. Prof. Krešimir Filić (1934)
29. Dr. Kamilo Firinginger (1934)
30. Dr. Josip Fleger (1934)
31. Ing. Igo Oraš (1934)
32. Ing. Ante Premužić (1934)
33. Stjepan Šoić (1934)
34. Dr. Marijan Tomašić (1934)
35. Julio Kempf (1934)
36. Dr. Lavoslav Hanžek (1934)
37. Josip Heršak (1936)
38. Dr. Lovro Bakotić (1937)
39. Josip Brkić (1937)
40. Franjo Flašar (1937)
41. Dr. Zlatko Prebeg (1937)
42. Mr. Josip Svoboda (1937)
43. Dr. Vilim Tausani (1938)
44. Dr. Ante Cividini (1939)
45. Dr. Đuro Orlić (1940)
46. Miho Kusijanović (1940)

Vremeplov

1. 10. 1953. izašao prvi broj časopisa »Speleolog« koji još danas izdaje HPD »Željezničar«

2. 10. 2007. Vedrana Simićević, Darija i Iris Bostjančić popele su se na Cho Oyu (8201 m)

3. 10. 2007. na vrh Cho Oyuu penju se i Marija Mačević i Jana Mijailović

3. 10. 2001. počeo sastanak IKAR-a (Svjetskog udruženja gorskih službi spašavanja) u Makarskoj

12. 10. 1958. otvorenje planinarskog doma na Kleku

10. 10. 1931. otvoren Dom na Ljuvaču na Mosoru, kasnije nazvan po Umberto Girometti

15. 10. 1874. osnivački sastanak HPD-a u Zagrebu pod predsjedanjem dr. Gjure Pilara

18. 10. 1940. Društvo planinara u BiH pripojeno HPD-u

28. 10. 2010. predsjednik RH dr. Ivo Josipović na Pantovčaku primio izaslanstvo HPS-a i speleološke ekspedicije »Lukina jama«

Juraj Posarić (1949. - 2013.)

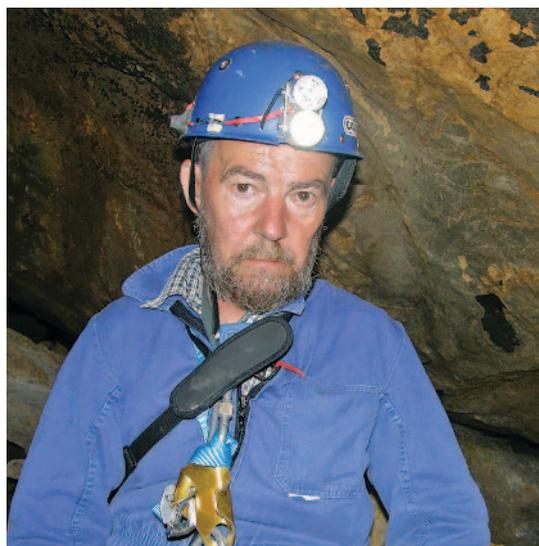
U subotu, 10. kolovoza 2013. iznenada je preminuo Juraj Posarić, istaknuti član HPD-a »Željezničar« iz Zagreba. Njegovom je smrću to društvo ostalo bez jednog od svojih najvjernijih članova – jednog od onih s najduljim stažom u Društvu i njegovu Speleološkom odsjeku (SO-u). Ing. Juraj Posarić bio je do zadnjeg trenutka života aktivan speleolog i radio kao viši inspektor zaštite prirode.

Rođen je 3. kolovoza 1949. u Zagrebu, gdje se i školovao. Zvanje diplomiranog inženjera kemije stekao je 1976. na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, a zvanje instruktora speleologije 1980. na Fakultetu za fizičku kulturu. Kao kemičar radio je u tvornicama RIS, Chromos i Kutrilin (bio je šef laboratorija za istraživanje). Nakon sudjelovanja u Domovinskom ratu, do 1996. radio je u MORH-u, a od tada do kraja života u državnoj službi.

Planinariti je počeo već 1960., s jedanaest godina, kad ga je tata Karlo upisao u »Željezničar«. U prosincu 1964., u dobi od 15 godina, upisao se u SO. Već je sljedeće, 1965. godine, u Tuku, pohađao planinarsku školu, a 1966. i speleološku školu te stekao naziv »speleolog-pripravnik«. Od tada je sudjelovao u radu 25 speleoloških škola, tečajeva i seminara, najprije kao polaznik, a od 1970. kao pomoćni instruktor. Ispit za instruktora u Komisiji za speleologiju HPS-a položio je 1978. Školujući se dalje na Fakultetu za fizičku kulturu i položivši sve ispite stekao je zvanje instruktora speleologije, a 1993. i naziv »speleolog-ekolog«. Godine 1988. bio je organizator prvog seminara o primjeni računala u speleologiji. Svoje je znanje nesebično prenosio na mlađe naraštaje do 2003. – i to ne samo u Hrvatskoj, već i izvan nje – u Srbiji i Crnoj Gori, gdje je bio instruktor i ispitivač na tamošnjim ispitima.

U svom dugom aktivnom razdoblju najviše je dužnosti obnašao u prvim godinama aktivnosti. U upravi »Željezničara« bio je član Izvršnog odbora od 1968. do 1975., u SO-u bio je pročelnik 1967. – 1968. i 1970. – 1971., blagajnik 1972. i tajnik 1988. Obnašao je i dužnosti u HPS-u: bio je član komisija za orijentaciju, školovanje i za zaštitu prirode, a u Komisiji za speleologiju bio je član 1967. – 1968. i tajnik 1971. – 1975. Bio je član uredništva časopisa »Speleolog« u 16 brojeva, korektor triju brojeva i tehnički urednik triju brojeva, a njegove su fotografije objavljene na naslovnica također triju brojeva časopisa.

Posjetio je ili sudjelovao u istraživanju oko 700 špilja i jama, a sam je izradio oko 300 nacрта špilja i jama. Bio je u više zanimljivih špilja u svim republikama bivše države, ali i u Mađarskoj, Slovačkoj, Češkoj, Austriji, Italiji, Francuskoj i Španjolskoj. Kao planinar posjetio je mnoge naše i strane planine. Sudjelovao je

VLADO BOŽIĆ

Juraj Posarić

na mnogim stručnim skupovima, počevši od V. Jugoslavenskog speleološkog kongresa u Skoplju 1968. do 11. Skupa speleologa Hrvatske 2009. u Višnjanu. Bio je i sudionik dvaju međunarodnih speleoloških kongresa: 1986. u Barceloni i 1989. u Budimpešti, dakako s referatima. Ukupno je sudjelovao na 19 skupova.

Juraj Posarić autor je raznih zanimljivih tekstova, ukupno njih stotinjak. Najviše je članaka objavio u publikaciji »OSA«, časopisu Omladinske sekcije PDŽ-a, u časopisu »Naše planine«, odnosno »Hrvatskom planinaru«, časopisu »Okoliš« (izdanju Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja) i u časopisu »Speleolog«. Teme njegovih članaka bile su planinarstvo, orijentacija, školovanje, zaštita prirode i speleologija. Stručno najvredniji članci posvećeni su rasvjeti u speleologiji, od svijeće, karbidne lampe do električnih lampa koje nose speleolozi, preko rasvjete za fotografsko i filmsko osvjetljavanje do rasvjete turistički uređenih špilja. Pisao je o mjeranju parametara špilje na temelju kojih bi se odredile karakteristike rasvjete. Uveo je tzv. snimanje »nultog stanja« špilja prije bilo kakvog zahvata u njima. Osmislio je izračunavanje karakteristika osvjetljenja špilja. Uveo je osvjetljavanje špilje električnom energijom dobivenom iz solarnih panela (Manita peč, Grapčeva špilja i dr.), kao i korištenje svjetiljki koje troše manje struje, a daju bolje svjetlo – LED svjetiljki (Jama Baredine, Samograd i dr.). Sam je izradio više projekata za osvjetljavanje špilja.

Posarić je velik doprinos speleologiji dao radeći u državnoj službi, najprije kao savjetnik u Državnoj

upravi za zaštitu okoliša, a poslije kao viši inspektor zaštite prirode u Ministarstvu zaštite okoliša i prirode. U tom svojstvu obavljao je nadzor nad svim turistički uređenim špiljama, organizirao čišćenje zagađenih špilja i jama, propagirao i provodio zaštitu ugroženih podzemnih staništa i pojedinih podzemnih životinjskih vrsta te sudjelovao u donošenju propisa o zaštiti prirode i njihovoj primjeni.

Kao planinarski orijentacist sudjelovao je u brojnim planinarskim orijentacijskim natjecanjima i zalagao se za tzv. »humano natjecanje«. U razdoblju 1972. – 1983. bio je organizator najmasovnijih planinarskih orijentacijskih natjecanja, Memorijala »Janko Mišić« u Samoborskom gorju. Kao natjecatelj i organizator sudjelovao je i na speleološkim orijentacijskim natjecanjima (1972. – 1989.) i postizao dobre rezultate. Više je puta sudjelovao i u akcijama spašavanja nesrećenih u jamama.

Od 1980. do 2001. bio je voditelj službe vodiča po špilji Veternici, koju je organizirala Komisija za speleologiju PSH-a. U tom je razdoblju u špilji organizirao vokalne i instrumentalne koncerte te igrokaze u okviru projekta »Zagrebačka podzemna scena«.

Zajedno s Brankom Jalžićem osmislio je mjerenje dubine blago nagnutih kanala koji često mijenjaju smjer, i to pomoću zidarske libele – vodene vage, što je primijenio 1974. mjereći dubine ponora Rašpora u Istri.

Jura, kako smo ga od milja zvali, bavio se i fotografiranjem. Još su uvijek aktualne njegove snimke raznih špilja, a također i snimke s raznih skupova na kojima je snimao portrete svojih kolega. Koristio je i kamere s 8-milimetarskim i 16-milimetarskim filmom (zapaženiji su mu filmovi o Veternici, Breznu pri Gamsovi glavici i dr.).

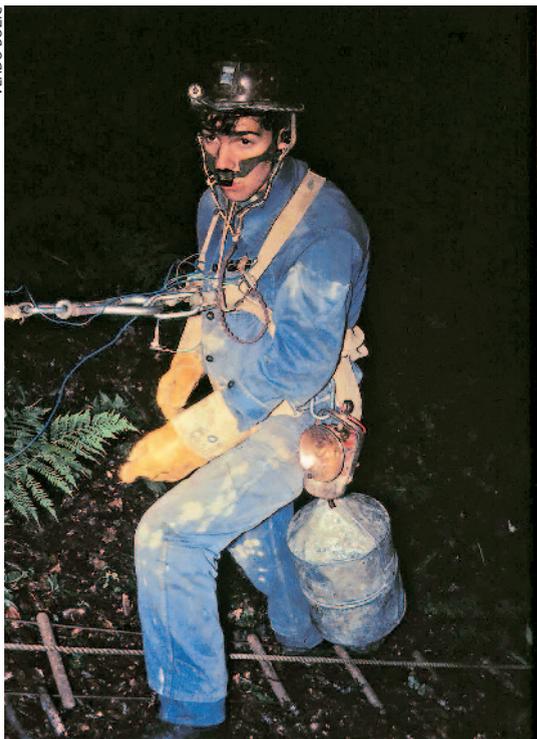
U jesen 1991. bio je sudionik spašavanja »Lovinačkog zbjega« (iz Lovinca preko Velebita u Dalmaciju), a bio je i sudionik Domovinskog rata 1991. – 1992. kao član Planinske satnije »Velebit«.

Za svoj je rad dobio više nagrada i priznanja od SO-a svoga matičnog društva, ali i drugih. Dobio je 1968. brončani i 1975. zlatni znak PSH-a, 1985. srebrni znak PS-a Jugoslavije, 1989. diplomu i značku PS-a Zagreba te 1990. zlatni znak PS-a Jugoslavije. Dosad su objavljene tri njegove biografije, 1975., 1994. i 2004.

Iza ovih najvažnijih podataka krije se još mnoštvo manje važnih, a svi oni svjedoče o Jurinoj svestranosti i stručnosti. Ono što ovdje nije moguće prikazati, to su doživljaji koje smo s njim proživjeli. Trenutke uz pjesmu i gitaru u njegovoj ruci dugo ćemo pamtit, kao i vesela druženja na speleološkim istraživanjima i skupovima. Jura, hvala Ti na trenutcima koje smo proveli zajedno.

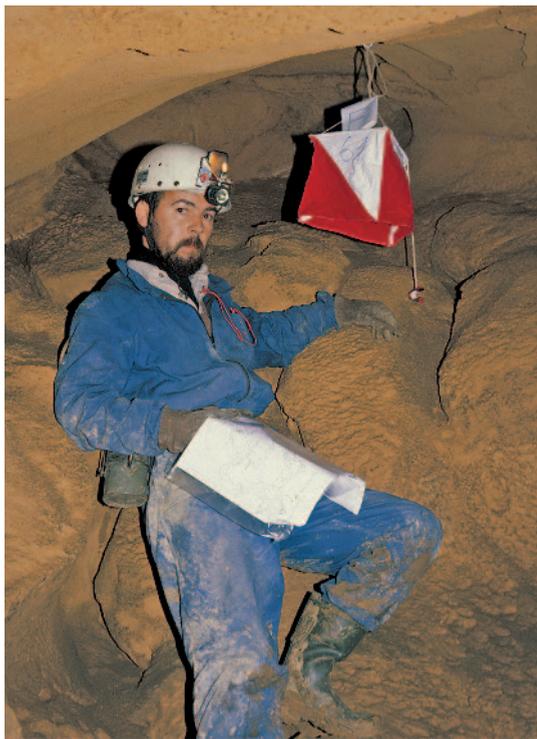
Vlado Božić

VLADO BOŽIĆ

Juraj Posarić pri spuštanju u Jamu među cestama 1968.

VLADO BOŽIĆ

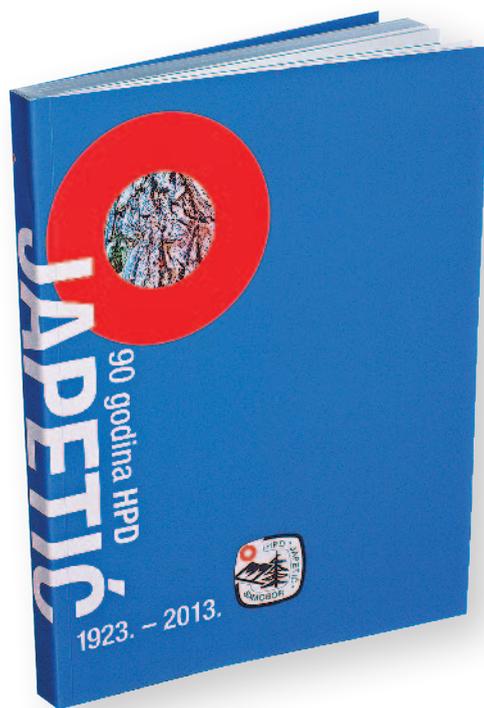
Na orijentacijskom natjecanju u Špilji u kamenolomu Tounj 1989.

Zdenko Kristijan i suradnici: 90 godina HPD Japetić 1923. - 2013.

Rijetko se koji mali grad u Hrvatskoj može pohvaliti tako sadržajnom i bogatom planinarskom tradicijom kao Samobor. U tom je gradu planinarstvo uistinu ukorijenjeno dublje nego bilo gdje drugdje. Prisjetimo se samo činjenice da je prvi organizirani izlet HPD-a u svibnju 1875. za cilj imao upravo vrhove u Samoborskom gorju, da se u samoborskom muzeju čuva najvrednija planinarska arhivska građa, da u gradu postoji nekoliko vrlo aktivnih planinarskih društava i stanica HGSS-a sa 60-godišnjom tradicijom, a svemu tome vrijedi pridodati i činjenicu da je više samoborskih planinara postiglo zapažena ostvarenja i u okvirima hrvatskog planinarstva te da je Samobor jedno od naselja s najvećim brojem pretplatnika »Hrvatskog planinara« u odnosu na broj planinara.

Najveće i najpoznatije samoborsko društvo, HPD »Japetić«, ove godine nizom vrijednih akcija obilježava 90. obljetnicu osnutka samoborske podružnice Hrvatskoga planinarskog društva (HPD-a). Kao najvredniji trag obljetnice, nesumnjivo, ostat će knjiga »90 godina HPD Japetić 1923. – 2013.«, dosad najveća knjiga o samoborskom planinarstvu. Riječ je o knjizi od 262 stranice formata A4, tiskanoj u boji, s mnogobrojnim fotografijama i faksimilima koji dobro oslikavaju razvitak »Japetića« i planinarstva u Samoboru. Urednik knjige poznati je samoborski markacist i transverzalez Zdenko Kristijan, koji se ovom knjigom potvrdio i kao odličan urednik i istraživač planinarske povijesti. Uz njega je tekstove za knjigu pisalo još dvadesetak aktivnih članova »Japetića«.

Monografija »90 godina HPD Japetić 1923. – 2013.« oduševljava obiljem faktografskih podataka, koje nije bilo jednostavno prikupiti, te velikim brojem fotografija. Iako je faktografska građa često dosadna i neprivačna za čitanje, u ovoj knjizi to nije tako jer su autori uspjeli izbjeći patetiku i idealiziranje prošlosti, prepuštajući činjenicama i fotografijama da na uvjer-

ljiv način ispričaju priču o bogatoj tradiciji »Japetića«. Obradom arhivske građe otkrili su i od zaborava oteli više dosad nepoznatih podataka.

Knjiga sadrži prikaz rada prije Drugoga svjetskog rata, pregled rada svih »Japetićevih« sekcija, a posebnu vrijednost imaju i članci o velikim Japetićevim akcijama i pohodima te popisi i statistički prikazi (kronika društvenog rada, priznanja, planinarske obilaznice i dr.). Knjiga ukratko obrađuje i djelovanje drugih planinarskih udruga u Samoboru. Na kraju knjige nalazi se dobro izrađen biografski leksikon istaknutih članova »Japetića« te izbor članaka o Samoborskom gorju preuzetih iz »Hrvatskog planinara«.

Čestitamo »Japetiću«, uredniku knjige i suradnicima na vrijednom izdanju, a svima zainteresiranima preporučujemo da potraže knjigu i iskoriste je za upoznavanje samoborske planinarske prošlosti i kao uzor kako napraviti dobru i zanimljivu monografiju o svom društvu.

Zainteresirani mogu kupiti monografiju svaki četvrtak u 20 sati na društvenim sastancima »Japetića« u Starogradske ulici, ili u uredu Turističke zajednice grada Samobora na Trgu kralja Tomislava 5, radnim danom, subotom i nedjeljom. Cijena monografije je 80 kuna.

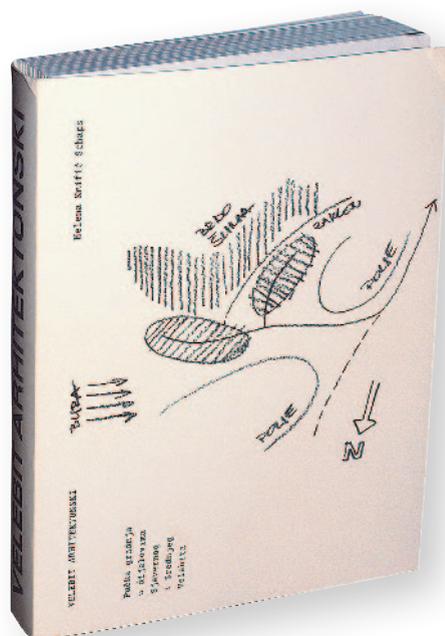
Alan Čaplar

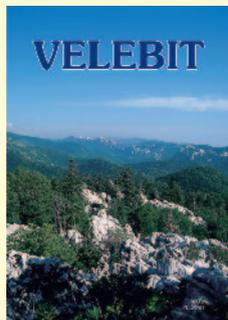
Helena Knific Schaps: Velebit arhitektonski

Poznata arhitektica Helena Knific Schaps napisala je, a nakladnik UPI-2M iz Zagreba u proljeće ove godine izdao knjigu koja se Velebitom bavi na sasvim neobičan način. Kako autorica navodi u predgovoru, knjiga koju je napisala nije knjiga o prirodnim ljepotama Velebita, već o stoljećima borbe velebitskog stanovništva za preživljavanje, o načinu života, o mucu čovjekova stvaranja, građenja i stanovanja u surovoj klimi – sve gledano iz perspektive zaljubljenice u Velebit i njegove ljude. Riječ je o knjizi koja se bavi pučkom građnjom u dijelovima sjevernog i srednjeg Velebita, analizirajući na stručan, ali istodobno i popularan način organizaciju nekadašnjih pastirskih naselja te specifičnu arhitekturu kuća koje su velebitski stanovnici koristili za život i čuvanje blaga. Takav je oblik života na Velebitu proteklih desetljeća sasvim zamro, a većina naselja u vršnoj zoni Velebita napuštena je i propala. Ova se knjiga ne bavi, međutim, samo dokumentiranjem stanja nekadašnjih naselja, nego i rekonstrukcijom okolnosti koje su utjecale na određena arhitektonska rješenja. Prikupljeni podaci o autentičnim objektima i ambijentima, posebno zgradama za stanovanje te zaselcima i sklopovima obiteljskih zajednica, prezentirani su arhitektonskim snimkama i autentičnim svjedočanstvima.

Knjiga ima 444 stranice formata 23 × 18 cm, ilustrirana je brojnim fotografijama u boji te skicama i nacrtima naselja i kuća. Odlikuje se i neobičnim dizajnom, pomalo je nalik na

PREKO 60% POPUSTA !!!

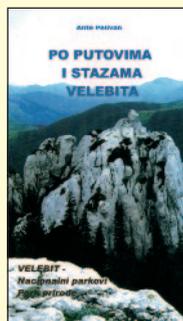
VELEBIT
Autor: **Ante Pelivan**
- fotomonografija
- bogato ilustrirana u boji
- format 30 x 21 cm
- 194 stranice
- tvrdi uvez
CIJENA: 190,00 kn

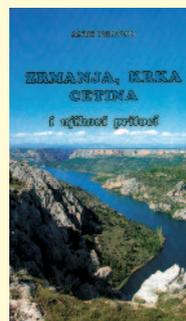
PTICE
Autor: **Davor Krnjeta**
- format 20,5 x 12 cm
- 350 fotografijama u boji
- 360 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 260,00 kn

VODIK PO PRISTUPAČNIM ŠPIJLJAMA I JAMAMA U HRVATSKOJ
Autor: **Vlado Božić**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 300 stranica
- tvrdi uvez
CIJENA: 210,00 kn

PO PUTOVIMA I STAZAMA VELEBITA
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič
- format 21 x 12,5 cm
- 240 stranica
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

ZRMANJA, KRKA, CETINA i njihovi pritoci
Autor: **Ante Pelivan**
- bogato ilustrirani vodič s kartama
- format 21 x 12,5 cm
- 192 stranice
- meki uvez
CIJENA: 60,00 kn

Ukupna cijena za svih 5 knjiga je 780,00 kn
Sadašnja AKCIJSKA cijena je 290,00 kn
Knjige se prodaju samo u kompletu, a ne pojedinačno. (poštarina uključena u cijenu)

EKOLOŠKI GLASNIK d.o.o.

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel. 01/621 88 72, Fax: 01/6234-058
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

referat pisan pisaćim strojem, ali ipak pregledan i atraktivan. Kao što je očito i bila namjera autorice, knjiga Velebitu daje novu dimenziju i produbljuje znanje o planini koja ne sadrži samo jedinstvene prirodne, nego i brojne kulturne fenomene. Namijenjena je znanstvenoj i stručnoj javnosti čiji je interes tradicijska gradnja – zaštitarima spomenika kulture, arhitektima i prostornim planerima, ali i svima koji se bave tradicijom i običajima

ljudi – etnologima, sociologima. Primjenu će naći i u prostornom planiranju, zaštiti okoliša i danas nezaobilaznoj održivoj gradnji, kao i u planiranju i osmišljavanju do sada neiskorištenih turističkih potencijala.

Knjiga se može nabaviti kod nakladnika UPI-2M Plus d.o.o., Medulićeva 20, tel. 01/49-21-389, info@upi2mbooks.hr. Cijena je 225 kuna.

Alan Čaplar

SPELEOLOGIJA

Jamski sustav Lukina jama - Trojama dubok je 1431 metar

U speleološkoj ekspediciji »Lukina jama 2013« speleolozi su ovoga ljeta došli do dna Lukine jame i nastavili istraživanja započeta prije dvadeset godina, kada je jama otkrivena. Ekspediciju je organizirao Speleološki odsjek HPD-a »Željezničar«, a u njoj je sudjelovao velik broj speleologa iz gotovo svih hrvatskih speleoloških udruga te nekolicina inozemnih speleologa. Vođa ekspedicije bio je Branko Jalžić.

U okviru ekspedicije speleoronioci Petra Kovač Konrad i Vedran Jalžić zaronili su 20 metara dublje u sifonu na dnu Lukine jame te je konačna dubina jame 1431 m. Ovime je Lukina jama pomaknuta na 14. mjesto u popisu najdubljih jama na svijetu. Speleoronioci su pet puta ronili u završnom sifonu jame od 90 do 120 minuta. Prvi špiljski uron na dnu Lukine jame izveden je 1994. i tada je to bio uron započet na najvećoj dubini u jami na svijetu. Izveli su ga hrvatski speleoronioci Zoran Stipetić i Teo Barišić. Računajući uron, tadašnja dubina jame bila je 1392 m, čime je Lukina jama tada bila po dubini deveta poznata jama na svijetu.

Osim ronjenja u sifonu na dnu, speleolozi su istražili, utvrdili i snimili kamerom završetak jame. Uzeli su geološke uzorke stijena s različitih dubina te istražili podzemne životinje, među kojima su pronašli nekoliko novih vrsta za jamu i za sjeverni Velebit. Opširniji prikaz ekspedicije i njezinih rezultata bit će objavljen u nekom od sljedećih brojeva »Hrvatskog planinara«.

Alan Čaplar

Speleološka ekspedicija »Srednji Velebit 2013«

U razdoblju od 27. srpnja do 11. kolovoza na području Vršeljska na srednjem Velebitu održana je multidisciplinarna stručno-znanstvena speleološka ekspedicija. Organizirali su je SO PD-a »Dubovac« i SK »Ursus spelaeus« iz Karlovca, a pokrovitelj je bio Park prirode Velebit. Voditelj ekspedicije bio je Hrvoje Cvitanović, a zamjenica voditelja Senka Mirić.

U istraživanjima je sudjelovalo 40-ak ljudi iz deset speleoloških udruga.

Na području Vršeljska istraženo je šest novih speleoloških objekata, od kojih valja istaknuti špilju Vodena majka, koja je istražena u duljinu od 84 i visinu od 26 m. Špilja završava sifonom. Na pretposljednjoj vertikali (C4) pronađeni su tragovi medvjedega grebanja po sigovini. Najdublja novoistražena jama je Trojamica, duboka 50 metara. Nastavljena su istraživanja i u špilji Atili, gdje je topografski snimljeno oko 150 m novih kanala te sada stvarna duljina špilje iznosi 2252, a tlocrtna dužina 1933 m. Najvažniji ovogodišnji rezultat u špilji Atili jesu kompletiranje topografskog nacрта i digitalizacija nacрта kao podloge za sva buduća istraživanja.

Osim na području Vršeljska istraživalo se i u kotlini Klementi (jedan ponor) i na rubnom području Parka prirode Velebit kod Velike Plane. U njoj je istražena Marinčova špilja duljine 115 m, a u suradnji s Hrvatskim vodama započelo je sustavno istraživanje špilje Ričine. Njezin suhi dio topografski je snimljen do duljine od 400 m. Započeto je i istraživanje potopljenog dijela te je u završnom sifonu speleoronilac Branko Jalžić zaronio 18 m u dubinu i 100 m u duljinu. Istraživanje je tamo stalo zbog nedostatka sigurnosne niti. Sifon nastavlja dalje, a prosječna su mu visina i širina 4 × 4 m. Taj će sifon biti cilj daljnjih istraživanja špilje Ričine, kao i teren iznad same špilje prema području Klemente i Vršeljska.

Ovogodišnjom ekspedicijom zaokružena su dugogodišnja istraživanja područja Klemente i Vršeljska te je teren iscrpljen za organizaciju višednevnih istraživanja. Na tom razmjerno malom području zabilježeno je više od 75 speleoloških objekata, od kojih su dva duža od 2000 m, a nekoliko ih je dublje od 200 m.

Sustavna istraživanja pokazala su da se sa speleološkog i znanstvenog aspekta radi o veoma zanimljivom terenu. Daljnje terenske aktivnosti nastavit će se vikend akcijama i ciljanim istraživanjima, a poseban trud uložit će se u obradu terenskih podataka, rad na zaštiti toga područja publiciranjem stručnih članaka i publikacija te znanstvenih radova.

Damir Basara

Hrvatski uspjeh na Svjetskom juniorskom prvenstvu u Kanadi

Od 15. do 19. kolovoza održano je u mjestu Cantral Saanich na otoku Victoriji u Kanadi Svjetsko juniorsko prvenstvo u sportskom penjanju. Hrvatsku je predstavljao Borna Čujić u kategoriji Youth A (1996./97. godište), u kojoj su nastupila 54 natjecatelja. Na prvenstvu je, u svim kategorijama, sudjelovalo više od 400 penjača iz tridesetak zemalja.

Borna je u kvalifikacijama penjao dva smjera. Prvi nešto slabije, dok je u drugom zauzeo odličnu četrnaestu poziciju te je s -ukupno 21. mjestom ušao u polufinale. U polufinalu je penjao odlično, prestigao neke mnogo poznatije natjecatelje i na kraju zauzeo 15. mjesto na svijetu. To je do sada najbolji plasman nekog hrvatskog predstavnika na ovako velikim natjecanjima u »kraljevskoj« disciplini – težinskom penjanju.

Boris Čujić

Nastup Borne Čujića u Kanadi

VIJESTI

38. Slet planinara Slavonije

Hrvatsko planinarsko društvo »Papuk« iz Virovitice, u ozračju 85. obljetnice postojanja, i Slavonski planinarski savez organizirali su 1. rujna na virovitičkim ribnjacima 38. Slet planinara Slavonije. Na njemu je, uz domaće planinare, sudjelovalo i više od 300 planinara iz dvadeset slavonskih planinarskih društava, ali i društava iz Bjelovara, Zagreba, Sesveta i BiH.

Za hodanje su ponuđene dvije staze, svaka u trajanju od tri sata. Na putu su bila uređena odmorišta

gdje su se planinari mogli okrijepiti te nastaviti put virovitičkim obroncima Bilogore, kroza šumu i djelomično kroz vinograde, natrag do prvoga ribnjaka. Po povratku je planinare dočekaо ručak, a poslije njega slijedilo je druženje i zabava uz Kulturno-umjetničko društvo Virovitica, tamburaški sastav Fantazija i društvene igre.

HPD »Papuk« zahvaljuje svim sudionicima za potporu koju su iskazali svojim dolaskom.

Vladimir Subota

38. slet planinara Slavonije

VLADIMIR SUBOTA

Svečanost povodom 90. obljetnice »Japetića« u Samoboru

U subotu 31. kolovoza 2013. samoborski HPD »Japetić« priredio je svečanu akademiju na kojoj je predstavljena monografija »90 godina HPD Japetić 1923 - 2013.«. Bila je to središnja svečanost u povodu 90. obljetnice djelovanja »Japetića«.

Za članove Japetića ova je godina po mnogočemu posebna. Iako se čini da je jubilarna godina tek nedavno počela, za nas je brzo prošla. Tako je to kad se slavi rođendan s toliko svjećica, s toliko članova, prijatelja, uzvanika i svih onih koji u sebi nose ponos da društvo pripada gradu kojeg su i oni dio.

Na dan svečanosti, baš kao pravi slavljениk, »Japetić« je plijenio pažnju mnogih znatiželjnih prolaznika u Samoboru, čak i onih koji nisu njega dio. Uz suradnju alpinističkog pododsjeka Japetića i udruge Breganja, u središtu grada postavljena je umjetna stijena, slack i zip-line pa su najmlađi imali priliku upoznati uzbudljivu stranu zdravog života. Vrijedi istaknuti i da je povodom obljetnice u maloj galeriji Hrvatskoga doma izložena zbirka fotografija, koja je izazvala velik interes samoborskih građana.

Središnja svečanost održana je u galeriji Prica u Samoboru. Večer koju će mnogi nositi u srcu započela je nastupom Đurđice Pleše-Vujica, Franje - Sine Gluščića, maestra Vojka Filipca i Tamburaškog društva »Ferdo Livadić«. Predsjednik HPD-a »Japetić« Antun Pavlin

Umjetna stijena - atrakcija za građane Samobora

zahvalio je mnogobrojnim uzvanicima na dolasku i svesrdnoj podršci. Glavni tajnik HPS-a Darko Berljak uručio je odlikovanim članovima društva brončane, srebrne i zlatne znakove te plakete HPS-a, a zatim je tajnik Samoborskog športskog saveza i predstavnik Grada iznio prekrasnu čestitku društvu-slavljeniku.

O djelovanju i uspjesima »Japetića« te o monografiji koja je izdana povodom 90. obljetnice društva govorili su Zdenko Kristijan, suradnici i članovi druš-

Svečana akademija HPD-a »Japetić« u galeriji Prica u Samoboru 31. kolovoza

tva. Pripreme za i izdavanje monografije obuhvaćale su sakupljanje slika i tekstova, a zatim sponzora, sve radi toga da bi kruna naših nastojanja zabljesnula u pravi trenutak. Činjenica da »Japetić« zaista živi i diše zajedno sa svojim Gradom i za njega, prikazano je u gotovo tristotinjak stranica slika i teksta u kojima su opisani pohodi, ekološke i kulturne akcijama kao i svi izdanci društva u obliku sekcija, pododsjeaka i udruga. Monografija sadrži i biografski leksikon sa svim istaknutim članovima. Autorima monografije posebno su čestitali planinarski doajen prof. dr. Željko Poljak te poznata samoborska planinarka Ranka Novosel, čije tekstove pjesama pjevaju svi brežuljci i vrhovi u susjedstvu.

Uz pjesmu, ples, domjenak i jednostavno druženje kakvo planinarima pristaje, slavlje je potrajalo do dugo u noć.

Anita Šešerinac

Jubilarna akcija »Kretanje - zdravlje« na Ivanšćici

U nedjelju 28. srpnja održana je 30. Akcija »Kretanje - zdravlje« čija je svrha predstaviti planinarstvo i rekreaciju kao jedan od temelja zdravog života. Svake godine planinari se od centra Ivanca preko Prigorca, Žganog vina, Mrzljaka, Černih mlaka do vrha Ivanšćice. Svih 250 ljudi koji su ove godine krenuli iz Ivanca dobili su kontrolni listić pohoda, koji su ovjeravali na svakoj točki. U 10 sati na vrhu su započela natjecanja (pikado, viseća kuglana, skok u dalj s mjesta, potezanje užeta te vezanje čvorova). Nakon završetka natjecanja sudionici igara nagrađeni su medaljama, a nakon toga započela je planinarska zabava u kojoj je sudjelovalo oko 350 ljudi.

Tijekom proljeća i ljeta vrijedni članovi HPD »Ivančica« Ivanec obnavljali su u nekoliko akcija klupe oko planinarskog doma »Pasarićeva kuća« na Ivanšćici. Postavljeno je 22 kompleta novih klupa oko doma, dok je dio postavljen na pl. putu preko Mrzljaka na Černim mlakama i kod grobeka neznanom junaku. Sve radove dobrovoljnim radom izvršili su članovi društva, a ukupna vrijednost investicije je oko 50.000 kn. Sva sredstva HPD »Ivančica« skupilo je donacijama i vlastitim izvorima. U planu je sljedeće godine postaviti još deset klupa čime bi sve klupe bile obnovljene. Također, namjeravamo zaštititi prostor oko doma. čime bi se spriječilo uništavanje koje izazivaju vozači kvadova, motora i ostalih vozila.

Ivan Borovečki

Peti pohod po Planinarskom putu Velebno

Već petu godinu zaredom, početkom rujna HPD Zagreb Matica organizira pohod na Planinarski put Velebno na srednjem i južnom Velebitu. Ove je godine pohod održan u nedjelju 8. rujna. Ciljevi pohoda bili su vrhovi Konjevača (1381 m, KT 2) i Ljubičko brdo (1320 m, KT 7). Pedesetak sudionika iz nekoliko planinarskih

NENAD PEROŠEVIĆ

Članovi HPD-a »Zagreb-Matica« na Konjevači

društava imalo je priliku uživati u prekrasnom danu i još ljepšim vidicima koji su se pružali s navedenih velebitskih vrhova. Nakon pohoda u Gospiću priređen je besplatni grah za sve sudionike.

Planinarski put Velebno je planinarska obilaznica HPD-a »Zagreb-Matica«. Ima 17 kontrolnih točaka. a obuhvaća dijelove srednjeg i južnog Velebita. Za obilazak je potrebno 32 sata dobrog planinarskog hoda.

Nenad Perošević

Autori planinarskih putova

Komisija za planinarske putove HPS-a obradila je i u Popisnik planinarskih putova u Hrvatskoj uvrstila otprilike dvije trećine planinarskih putova. Popisnik je dostupan planinarima, planinarskim društvima i mnogim znatiželjnicima na webu HPS-a, na adresi <http://info.hps.hr/putovi>.

Jedan od zanimljivih podataka o putu je ime i prezime autora puta. Autorom se smatra osoba koja je najzaslužnija za osnivanje, trasiranje i prvo uređenje planinarskog puta. Planinari i izletnici koji prolaze planinarskim putovima u pravilu ostaju zapanjeni ljepotama krajolika i prirodnih, etnografskih, kulturnih i drugih znamenitosti krajeva kojima putovi prolaze, a malo ili gotovo ništa ne znaju o samozatajnim entuzijastima koji su ih osmislili i trasirali te uložili nemjerljiv trud da se putovi urede i otvore za sigurno korištenje i uživanje u prirodi. Popisnik planinarskih putova omogućava da ih se sjetimo, da doznamo tko su ti anonimni pojedinci, da njihova imena zaslužno postanu vrijedan dio naše planinarske povijesti. Stoga pozivamo i molimo sve one, a osobito planinare u »zlatnim godinama«, da se prisjete poznatih im autora putova, osoba za koje znaju da su zaslužne za njihovo trasiranje i da nam jave taj podatak, a mi ćemo ga objaviti. Također molimo da nam se jave i autori putova koji o toj svojoj zasluži do sada nisu govo-

rili te planinarska društva koja su osnovala pojedine planinarske putove u svojim evidencijama ili sjećanjima pojedinaca imaju podatke o autorima putova. Njih osobito molimo za suradnju kako bismo što korektnije utvrdili i taj podatak o planinarskom putu. Sva vaša saznanja molimo javite Komisija za planinarske putove HPS-a na adresu putovi@hps.hr.

Za Premužićevu stazu, Horvatove stube i neke druge, poznati su podaci o imenu autora i godini osnivanja. Na isti način želimo, za što je moguće veći broj putova, doći do podataka barem o autoru i, ako je moguće, o godini osnivanja. Tako bismo pružili priliku i planinarima koji pišu o doživljajima s obilazaka planinarskih putova da se ponekad u svojim zapisima sjete i onih najzaslužnijih planinara koji su im dodir te ljepote omogućili.

Bernarda Huzjak, Komisija za planinarske putove HPS-a

Planinarska kestenijada na Hrastovičkoj gori

HPD »Zrin« Petrinja već nekoliko godina u suradnji s Turističkom zajednicom Grada Petrinje organizira Planinarsku kestenijadu. Tom se prigodom svake godine na Hrastovičkoj gori okupi nekoliko stotina planinara i

izletnika. Ove se godine kestenijada održava u subotu 12. listopada.

Ne treba mnogo govoriti o kestenovim šumama na Hrastovičkoj gori jer je planinarima i pčelarima već poznato njezino bogatstvo kestenom. Pozivamo zainteresirane da toga dana organiziraju planinarene na našem gorju – Hrastovičkoj gori. Kestenijada se održava na prostoru oko planinarske kuće »Matija Filjak« na vrhu Hrastovičke gore, kuće koju smo prošle godine nazvali imenom nekadašnjega dugogodišnjeg predsjednika HPD-a »Zrin«.

Program započinje okupljanjem planinara kod paviljona u gradskom parku u Petrinji od 8.30 do 9 sati. Odatle će se poći planinarskom stazom prema Hrastovičkoj gori (dva i pol sata laganog hoda), a mogući su i drugi smjerovi uspona (iz Hrastovice i Gornje Bačuge). Događanja kod planinarske kuće odvijat će se prema posebnom programu, o čemu su podrobnije obavijesti objavljene na internetskoj stranici HPD-a »Zrin«. Organizator moli organizirane skupine da se najave prije dolaska, najkasnije do 5. listopada, radi pripreme prijema i organizacije programa boravka.

Višnja Dejanović

KALENDAR AKCIJA

9. 10. Opća planinarska škola

Rijeka
PD Kamenjak, Rijeka
pdkamenjak@gmail.com
Verdan Grubelić, 091/89-65-552

12. - 13. 10. Put kleti potkalničkog kraja

Kalnik, pl. dom
PD Kalnik, Križevci
pdkalnik@pdkalnik.hr
Hrvoje Miško, 098/98-68-084
Robert Pašičko, 098/678-234

12. - 13. i 19. - 20. 10. Tečaj za vodiče društvenih izleta

Petrov vrh kod Daruvara
Komisija za vodiče HPS-a
vodici@hps.hr

12. 10. Kestenijada na Strahinjščici

Strahinjščica, pl. kuća
PD Strahinjščica, Krapina
Biserka Bajcer, 091/576-50-56
Josip Zubić, 098/460-444

12. 10. Dan PD-a Promina - 75. obljetnica planinarstva u Drnišu

Promina, pl. dom
PD Promina, Drniš
Tomislav Jerković, 098/17-76-924,
pd.promina@gmail.com
Anita Sirovica, 098/336-982

12. 10. Povodom svjetskog dana pješačenja

Osijek, Zimska luka - ušće Karašice
HPD Bršljan Jankovac, Osijek
Miroslav Mitrović, 098/305-832, 095/83-12-911
Angelina Miladić, angelina.miladic@gmail.com

12. 10. Svjetski dan pješačenja

Osijek
HPD Zanatljia, Osijek
Marijan Špiranec, 091/54-09-548

12. 10. Planinarska kestenijada

Hrastovička gora
HPD Zrin, Petrinja
www.hpd-zrin.hr

- 13. 10. Dan PD-a Mrsinjski Korenica**
 Grad Mrsinj - Poljice - Krbavica - Bunić
 PD Mrsinj, Korenica
 pdmrsinj@gmail.com
 Marijana Nahod, 091/56-74-329, 099/51-41-105
 Petar Čalić, 099/51-38-041
- 13. 10. Kestenijada na Lojzekovu izvoru**
 Medvednica: Pl. kuća Lojzekov izvor
 PD Stubičan, Donja Stubica
 Ines Krušeljić-Vidas, 098/17-47-638
 Daniel Kuren, 091/23-80-501
- 13. 10. Obilazak puta TPI (Tragom prvog izleta našičkih planinara)**
 Krndija
 PD Krndija, Našice
 pldr.krndija@gmail.com
 Stjepan Mravlinčić, 091/93-61-702
 Branko Budimir, 099/81-00-050
- 13. 10. Pohod po Seniorskom planinarskom putu**
 Samoborsko gorje, Plešivica
 HPD Zagreb-Matica, Zagreb
 HPD Zagreb-Matica, 01/48-10-833
- 13. 10. Dan HPD-a Blagus Blaguša**
 Medvednica, Grohot
 HPD Blagus Blaguša, Kašina
- 19. - 20. 10. Dan planinara Dubrovačko-neretvanske županije**
 Mljet: Sobra - Blato
 PD Mljet, Goveđari
 Marin Perković, 098/542-100, 095/51-91-450
- 19. 10. Obilazak Dubovačkog planinarskog puta**
 Stari grad Ozalj - Vodenica - Grdun - pl. dom
 Kalvarija - stari grad Dubovac
 PD Dubovac, Karlovac
 Damir Basara, 098/890-685, damir.basara@ka.t-com.hr
- 20. 10. Obilazak Šetnice uz Rječinu**
 Trsat - Lujzijana - mlinovi - Pašac - Grohovo -
 Koparovo - Lukeži - Martinovo selo - Trnovica
 - Kukuljani - izvor Rječine
 PD HP i HT Učka, Rijeka
 Ilija Blatančić, 098/305-831
 Matija Perić, 098/305-832
- 20. 10. Jesenski pohod Vinica - Martinščak**
 Vinica - pl. dom Mladen Polović
 HPD Vinica, Duga Resa
 Borislav Kranjčević, 098/871-051
- 26.-27. 10. Zbor vodiča HPS-a**
 Platak
 Komisija za vodiče HPS-a
 vodici@hps.hr
- 26. 10. Marunada**
 Učka
 PD Knežgrad, Lovran
 pdknežgrad@gmail.com
 Ariana Ferlan, 091/34-42-517
- 27. 10. Putovima biske**
 Buzet - Humština
 HPD Planik, Umag
 Zlata Markežić, 091/20-80-510
- 27. 10. Dan PD-a Sveti Jure Solin**
 Solin - Kozjak
 PD Sveti Jure, Solin
 pdsvetijure@gmail.com
 Davor Mikas, 091/53-81-020
 Antonio Živaljić, 091/43-81-020
- 27. 10. Sudnikov pohod i izložba: Sudnikova planinarska zbirka**
 Samoborsko gorje
 HPD Japetić, Samobor
 www.hpd-japetic.hr
- 1. - 30. 11. 15. obljetnica HPD-a Bundeck**
 Mursko Središće, Rudarsko-murski put
 HPD Bundeck, Mursko Središće
 pdbundeck@gmail.com
 Sonja Vršić, 091/54-57-377
 Zlatko Bahun, 098/220-743
- 2. - 3. 11. Logorovanje na Kozjaku**
 Kozjak, Marića staja
 HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac
 Tomislav Tadin, 091/20-17-254
 Nikola Jelinić, 091/12-21-639
- 9. 11. Planinarsko Martinje**
 Ivanec - Ivanščica
 PK Ivanec, Ivanec
 Tomislav Friščić, 098/92-88-413
 Stjepan Kuštelega, 091/76-34-655
- 9. - 10. 11. Kutjevačko Martinje**
 Kutjevo - Krndija
 HPD Vidim, Kutjevo
 Antun Koren, 091/54-49-153
 Ivica Vranić, 098/99-56-377
- 10. 11. Memorijalni uspon na Strinčjeru**
 Nuncijata - Strinčjera - Srd
 HPD Dubrovnik, Dubrovnik
 hpd-dubrovnik@hotmail.com
 HPD Dubrovnik, 099/80-92-264
- 10. 11. Martinjsko druženje na Belecgradu**
 Ivanščica, pl. kuća Belecgrad
 HPD Belecgrad, Belec
 Verica Havoić, 098/16-09-056
 Katica Bucifal, 049/460-135

Test the difference*

Discover the widest high-tech photochromic lenses offer

> for all-terrain riders
Cat. 2 to 4 /
Photochromic

> for committed freeriders
Cat. 2 to 4 / Polarizing &
Photochromic

> for backcountry riders
Cat. 1 to 3 /
Photochromic

> for all mountain skiers
Cat. 2 to 3 /
Polarizing & photochromic

IGLU SPORT

www.iglusport.hr

Julbo®
The world needs your vision